ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫН

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

(11884) | 1968 оной декабриин 5, четверг | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

лдэр, декабриин 4-дэ КПСС-эй ай обкомой ээлжээтэ V пленум

СС-эй ЦК-гай октябриин (1968) эй дүнгүүд ба областной партийганизациин зорилгонууд» гэһэн ые пленум зүбшэн хэлсээ.

асуудалаар КПСС-эй обкомой нэсекретарь нүхэр **А. У. Модогоев** хэбэ.

эл тушаа үгэ хэлэлгэдэ КПСС-эгын райкомой нэгэдэхи секре**Д. Ангархаев**, КПСС-эй Сэлэнкомой нэгэдэхи секретарь **В. Б.**, КПСС-эй Хоринай райкомой нэсекретарь **П. М. Павлов**, республикультурын министр **П. Н. Нимаев**, КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Н. Малыгин**, Улаан-Үдын авиазаводой директор **С. И. Исаев**, КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь **В. П. Шабагоров**, Кабанскын совхозой директор **А. И. Хмелев**, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадтахи филиалай президиумэй түрүүлэгшэ **О. В. Макеев**, Яруунын совхозой директор **К. А. Албашеев**, КПСС-эй Улаан-Үдын хүдөөгэй райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Б. Иринчеев**, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой түрүүлэгшэ **Е. В. Иванов**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **В. И. Дубровский**, Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой директор **Е. Е. Ефимов**, Буряадай автотранспортна управлениин начальник **Г. И. Ануев**, республикын хүдөө ажахын министр **Л. В. Власов** болон бусад хабаадалсаа.

КПСС-эй обкомой пленум партиин Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүдые бүрин һайшаагаад, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэмжээнүүдые хараалба.

Партиин обкомой пленум КПСС-эй Центральна Комитедэй, тэрээнэй Политбюрогой гадаадын политическэ асуудалнуудаар эрхилдэг ажал ябуулгые бүрин һайшаан дэмжэбэ.

А. Н. КОСЫГИН ЛИ ДЮ ЕНТЭЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин экономическа, научно-техническэ асуудалнуудаар Совет. Корейн правительствануд хоорондын консультативна комиссиин Москвада боложо байгаа III сессиин хүдэлмэридэ хабаадахаяа ерэһэн Корейн ажалай партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй Түрүүлэгшын орлогшо Ли Дю Ентэй Кремль соо декабриин 3-да уулзажа хөөрэлдөө.

Совет-корейн хани ёһоной харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалнуудаар А. Н. Косыгин Ли Дю Ен хоёр хоорондоо хани халуунаар хөөрэлдөө.

(ТАСС).

ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Россин Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд саахарай свёкло 1968 ондо гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэбэ.

Республикын колхозууд ба совхозууд 24 миллион 81 мянган тонно свёкло бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагаа.

◆ **Ферганска областиин хлопок ургуулагшад** сэбэрлэгдээгүй хлопок гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэбэ. 473 мянган тонно хлопок тушаалгын пунктнуудта абашагдаа.

◆ **Ставрополиин хизаарай, Волгоградска ба Тамбовско областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд** тоһото ургамалнуудай үрэһэ гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ дүүргэбэд.

◆ **Джамбулска, Омско, Челябинска областьнуудай малшад** шубуу, һү, үндэгэ, нооһо гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ дүүргээ.

◆ Хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдалга үргэлжэлһөөр.

Эхэнэр механизаторнуудай слёт

БАРНАУЛ. (ТАСС-ай корр.). Алтайн хизаарай эхэнэр механизаторнуудай түрүүшын слёт эндэ декабриин 3-да болобо. Слёдто хабаадаһан трактористнууд, комбайнернууд, хүдөөгэй жолоошод КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэн хэлсээ. Паша Ангелинагай жэшээгээр 1931-дэхи ондо 18-тай басаган Евдокия Андреевна Меринова тракторай жолоодо һууһан юм. Машинаа эрхим һайнаар шудалаад, Алтайда 35 жэлэй турша соо таряа ургуулһан, хуряаһан алдартай. Хизаар дотороо эгээн түрүүн Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон байна.

Слёдто хабаадагшад хүдөө ажахын машина бүтээлгын заводой цехүүд соо ошожо хараа, дүй дүршэлөө хубаалдаа. Алтайн хизаарай ажахынуудта орооһото, пропашной ургамалнуудые ургуулха эхэнэрнүүдэй оньһожоруулагдамал бригаданууд ба звенонууд эмхидхэгдэжэ байнхай.

ШЭНЭ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮШЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮД

Арадай университедүүдэй Центральна соведэй түрүүшын заседани Москвада һаяхан болоо. Арадай университедүүдые хүтэлбэрилхэ нийтын эмхинүүдэй ябуулгые залан тодорхойлхын, һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулхын, тэрэнэй ажал ябуулгада олониитые хабаадуулха хэрэг хүгжөөхын тула Центральна совет эмхидхэгдэ.

Соведэй түрүүлэгшэ академик И. И. Артоболевский «Арадай университедүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха тухай» «КПСС-эй ЦК-гай тогтоол ба арадай университедүүдэй Центральна соведэй зорилгонууд» гэһэн элидхэл заседани дээрэ хэбэ.

Арадай университедүүдэй олониитын соведүүд тухай гурим түрүүшын заседани дээрэ баталагдаа. Тиимэ соведүүд союзна ба автономито республикануудта, хизаарнууд, областьнууд, хотонууд ба районуудта эмхидхэгдэхэ юм. Министерствэнүүд, албан зургаанууд ба нийтын эмхинүүдэй дэргэдэ арадай университедүүдтэ туһалха соведүүд бии болгогдохо.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан, 1969 оной январьһаа 1970 оной апрель хүрэтэр арадай университедүүдэй бүхэсоюзна нийтын харалга үнгэргэхэ гэжэ Центральна совет шиидхэбэ.

Арадай университедүүдэй Бүхэсоюзна хүндэлэлэй дэбтэр тухай гурим заседани дээрэ баталагдаба.

„КОСМОС-257“ НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ
ТАСС-ай мэдээсэл

«Космос-257» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1968 оной декабриин 3-да Советскэ Союзһаа дэгдээгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ДҮНГҮҮД БА ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

оной октябриин 30—31- эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленум, Эхэ оронойнгоо эконогүжэлтын болон гадаадын шухала асуудалнуудые элсэһэн байна. Пленумэй у харуулааб гэхэдэ, манай рэнэй Центральна Комитет элын тодорхойлһон полиорилгонуудые хэрэг дээрэнь э, коммунис байгуулалтада, дын байдалай хүгжэлтэдэ шухала хэрэгүүдые удаа шууд зоримгойгоор шиидһьень элирхэйлэн харуулба. XXIII съездын болон хүые хүгжөөхэ асуудалнууһон КПСС-эй ЦК-гай Плешиидхэбэринүүдэй хэр зэрлагдэжэ байһаниинь гүнзэгы талаһаа ЦК-гай Пленум дотор, нүхэр Л. И. Брежнидхэл соо харуулагдажа, н энэ шухала һалбариие хүгжөөхэ үргэн программа эжэ, тэрэниие бэелүүлхэ гүд тодорхойлогдоһон байха

ажахыда түйлагдаһан мэдээлтанууд хадаа партийна, сооон хүдөө ажахын оргабүүлһан ехэхэн эмхидхэлэй итическэ хүдэлмэриин, колай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй. мэргэжэлтэдэй шэн зоригтойгоор ажаллаһанай, хото городуудай талаһаа хүдөөдэ хүргэһэн туһаламжын аша үрэ мүн. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин мүнөө үеын хэмжээе, шалаал һаа богони болзорто нилээд ехээр үлүүлэн гараха гээшэ мүнөө эгээн шухала политическэ, нийтэ партийна болон гүрэн түрын шухала зорилго болоно гэжэ ЦК-гай Пленум тэмдэглэһэн байна.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тодорхой. эрдэм ухаанай талаар үндэһэлэгдэһэн программые бэелүүлхэ гээшэ совет обществын социально-экономическа болон соёл гэгээрэлэй хүгжэлтын, манай орон дотор коммунизм байгуулха агууехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэтэй нягта холбоотой байха юм.

Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые совет арадай айхабтар ехээр һайшаан уттаһан байна. Эдэ шиидхэбэринүүд хадаа табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид бэелүүлхэ бүгэдэ арадай хэрэгтэ олон миллион ажалшадые элсүүлнэ, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые, Ленин багшын агууехэ захяае бэелүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэртэ шэнэ хүсэ олгоно гээшэ.

КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ

ууд! Мартын Пленумэй зоһан экономическа хэмжээзоримгойгоор баримталһанай, XXIII съездын шиидхэбэриЦК-гай майн Пленум дээрэ ан абтаһан мелиораци болон эглэхэ программые бодотоор эй анаар ороной хүдөө хүгжөөхэ, тэрэнэй материническэ үндэһэ һуури бэхиэрэгтэ нилээд амжалтанууд һан байна.

тараалангай гол асуудал боаса дээшэлүүлхэ хэрэг амйгаар шиидхэгдэжэ, хүдөө олонхи ургамалнуудай ураөө дээшэлһэн байха юм. , 1962—1964 онуудта гекһөө ороохо тараанай ургаса эргээр 10,2 центнер байбал, 1967 онуудта 11,8 центнер. Ороохо таряан бүхыдөө ллион тонно абтаа һаа, мүнөө ллион тоннодо хүрэһэн байрэ тоодо шэниисын ургаса тнерһээ 11,5 центнертэ хүхыдөө 65 миллион тонноһоо лионто хүрэһэн. Мүн фабриэрглэгдэдэг саахарай свёкло, эгүй хлопок, хартаабха овощ абалга нимэрхүүгээр һэн байха юм.

тараалангай продуктнуудые абадаг болоһоной ашаар элэ нуул гүрэнэй амбаарта ехээр һүүлэй дүрбэн жэлэй туршэ 65—1968 онуудта) урда тээбэн жэлэйхитэй жэшэхэдэ, худалдан абалга жэлдээ зэргээр 8,8 миллион тонно, й ургамалнууд—676 мянноор ехэ болоһон. Урдахи гурэйхидэ орходоо хартаабха хуабалга жэлдээ дундa зэргээр ллион тонноор, овощ—1,7, нуд—1,4, түүхэй хлопок— н тонно шахуу, наран сэсэг— н тонноһоо үлүүгээр, саахаёкло 19 миллион тонноор һэн байна.

һайжаруулха хэрэгтэ мелиоргэноор хэрэглэхэ талаар чер XXIII съездын болон КПСС-эй майн Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн. 1966—1967 й туршада ? миллион гаран шэнээр уһалагдадаг болоһон, һан газар ашаглалгада ороһон. ажалшье найдамтайгаар хүгжэжэ, мал ажалай продуктнууд ехээр абтадаг боложо байна. Мартын Пленумэй урда тээхи гурбан жэлтэй жэшэжэ үзэхэдэ, жэл бүри абтадаг миха (амидын шэгнүүрээр) дундa зэргээр 1 миллион 400 мянган тонно, һүн—13,4 миллион тонноор, үндэгэн —3 миллиард 200 миллионоор, нооһон —12 миллион тонноор дээшэлээ. Адууһа малай болон шубуунай мяха бэлэдхэлгэ 19 процентээр, һүн—36, үндэгэн—37, нооһон—4,6 процентээр ехэ болоһон байна.

Адууһа малай ашаг шэмэшье дээшэлээ. 1964 онойхитой жэшэхэдэ колхоз, совхозуудай үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүниинь 26 процент, тахяа бүриһөө абтаһан үндэгэн 26 процент, хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһон 20 процентээр ургаһан байха юм.

Адууһа малай, шубуудай тоо толтой олошороо. Эбэртэ бодо малай тоо 10 миллионоор, тэрэ тоодо үнеэд 2,8 миллионоор олон болоо. Хони ямаалай тоо 13,3 миллион, шубуудай —72 миллион толгойгоор олошорһон. Гахайн тоо толгой зарим тэдыгээр хороһон байшоо. Энэмнай манай ехэ дутагдал болоно. Юуб гэхэдэ гахай үсхэбэрилгэ хадаа мал ажалай эгээн түргөөр олошордог, ашаг үрэеэ түргөөр харуулдаг һалбари ха юм. Энэмнай саашадаашье Эхэ ороноо мяхаар, өөхөөр хангаха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь элитэ. Промышленна аргаар шубуу үсхэбэрилхэ хэрэг саашадаа бүри ехэ удха шанартай боложо байнхай.

Хүдөө ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлдэшье шэнэ амжалтануудые түйлаба. Бүхыдөө 165 миллион тонноһоо дээшэ ороохо таряан абтажа, гүрэнэй амбаарта 4,2 миллиард пуудһаа үлүү таряан ороо. Тиин жэлдээ 3,4 миллиард пууд ороохо таряа худалдан абаха тогтууритай түсэб хараалагдаһан байгаа.

Энэ амжалтада Россин Федерациин колхоз, совхозууд ехээр хубитаяа оруулжа, гүрэндөө 2,8 миллиард пуудһаа дээшэ таряа худалдаһан байна.

Мүн хлопогой, саахарай свёклын, наран сэсэгэй, хартаабхын болон бусад ургамалнуудай һайн ургаса абтаа. Мяха, һү, үндэгэ, нооһо худалдан абаха гүрэнэй жэлэй түсэб дүүргэгдэнхэй. Эдэ продуктнууд урда жэлэйхиһээ ехээр бэлэдхэгдэһэн байха юм.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэһэнэй ашаар эдэ продуктнуудые ехээр худалдаха арга олгогдожо, нилээд нөөсэ үлөөгдэһэн байна. Эдэ бүгэдын ашаар арад зоной эрилтые хүсэд һайнаар хангаха аргатай болоһдоо гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ хүн бүхэнэй хэрэглэһэн мяханай хэмжээн 1964 онойхитой жэшэхэдэ 21 процент, һү болон сагаан эдеэн—15, үндэгэн 22 процент ехэ болоо. Тиихэ зуура орон дотор хилээмэн 6 процент багаар хэрэглэгдээ. Энэмнай һайн гээшэ. Юуб гэхэдэ, совет хүнүүд элдэб янзын, шэмэтэй һайн продуктнуудые хэрэглэдэг боложо байна бшуу.

Мартын Пленумэй болоһонһоо хойшонхи жэлнүүдтэ колхозуудай экономико бэхижээ. 1967 ондо тэдэнэй олзо доход 1964 онойхитой жэшэхэдэ 24 процент ехэ болоо. Колхознигуудай ажалай түлөөһэншье хараа байса ургаа. Мүн совхозуудай байдал һайжараа. 1966 — 1967 онуудта орон дотор совхозууд гарзагүйгөөр хүдэлжэ гараа. Зүгөөр энээнһээ урда тээ тэдэнэр гүрэндэ бага бэшэ гарза хэдэг һэн.

Орон доторхи хүдөө ажахын үйлэдбэридэ түйлагдаһан арсашагүй амжалта тэмдэглэхэ зуураа, нүхэр Л. И. Брежнев хүдөө ажахын байдалые нэгэ талаһаань, һайн талаһаань сэгнэхэдэ буруу, гансахан амжалтаяа тэмдэглээд байха бэшэ, алдуу эндүүгээ, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа элишэлхэ шухала гэжэ хэлэһэн байна.

Зарим ажахынуудта, бүхэли областьнууд, хизаар болон республикануудта сагай уларилай хэды зохид һайн байгаашье һаань, ороохо тараанай болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ургаса багаар абтаа.

Хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта тракторнууд, комбайн болон бусад машинанууд үшөөл мууса ашаглагдана. Трактор, комбайн бүхэнөөр хэгдэһэн ажал бирагтай ехэ болоногүй.

Мал ажал зарим тэды һайжарбашье, энэ һалбариие хүгжөөлгэдэ ехэ дутагдалнууд ушарна. Олохон колхоз, совхозуудта адууһа малай ашаг шэмэ бага байһаар. Фермэнүүдтэ үүлтэр муутай мал, шубуу олон. Мяхалиг мал, хони үсхэбэрилхэ арга боломжонууд мууса хэрэглэгдэнэ. Шубуунай мяха абалта биратай нэмэнэгүй. Мал ажалай продукциин өөрын үнэ сэн угаа ехэ байһан зандаа. Олохон ажахынуудта энэ һалбари олзо биража оруулнагүй.

Зарим колхозуудта нийтын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ анхарал табигдангүй байжа, хубаагдадаггүй жасань доошолно. Захиргаанай-хүтэлбэриин хэрэгтэ ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана, зарим хүдэлмэрилэгшэдтэ хамһаа үлүү түлбэри үгтэнэ.

Колхоз, совхозуудай хүдэлмэридэ бусадшье дутагдалнууд бага бэшэ бии. Эдэ бүгэдэ юунһээ болоноб гэхэдэ, ажахынуудта үйлэдбэриин болон гүрэнэй журам һула байна.

Хүдөө ажахыда мүнгэ зөөри гаргашалха талаар мартын Пленумэй болон XXIII съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан хэмжээн хүсэлдүүлэгдээгүй байшоо. Табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлдэ түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 4 миллиард шахуу түхэриг мүнгэн багаар үгтэһэн байна. Мүн минеральна утэгжүүлгэ гаргаха, хүдөө ажахын машина бүтээхэ промышленностьда мүнгэ зөөри хараалагдаһанай зэргээр һомологдоогүй. Энээнэй уршагһал 1966—1968 онуудта хүдөө ажахыда трактор, ашаанай автомобиль, хүдөө ажахын машинанууд болон минеральна утэгжүүлгэ үгэлгэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдээр, КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһанда орходоо бага байшоо.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтын хэмжээнэй хүсэд бэшэ байһаниинь нэн түрүүн газар һайжаруулха хэрэгтэ хими, мелиораци багаар хэрэглэгдэһэнэй, хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулга, хүдөө ажахыда эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй шэнэ түйлалтануудые һулаар нэбтэрүүлһэнэй уршаг гээшэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум тэмдэглээ.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай мартын болон майн Пленумүүдэй хараалһан политикые эрхэбэшэ бэелүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум хараалһан байна. Тэдэ хэмжээнүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэдэ бронноймнай хүдөө ажахын хүгжэлтэ саашадаа эрид хурдадхагдаха байһаниинь элитэ.

Республикын хүдөө ажахын хэр зэргээр хүгжэжэ байһан тухай

Партиин Центральна Комитедэй болон СССР-эй правительствын айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлһэнэй, мүн хүдөөгэй ажалшадай шэн габьяатайгаар ажаллаһанай ашаар манайшье республика зарим тэды амжалта түйлаа.

Мартын Пленумһээ хойшо үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада манай республикын хүдөө ажахыда үйлэдбэриин барилга хэхэ, техникэ худалдан абаха хэрэгтэ гүрэмнай 30,7 миллион түхэриг, тэрэ тоодо уһаанай ажахын барилгада урдахи гурбан жэлэйхидэ орходоо 2,3 миллион түхэриг ехээр гаргашалаа. Хүдөө ажахыда газар хахалха 283 трактор 1964 ондо абтаһан байбал, харин энэ жэлдэ 394 трактор ерээ. Таряа хуряадаг комбайнууд 406 абтаһан һаа, мүнөө 626, минеральна утэгжүүлгэ 17 мянган тонно абтадаг байһанаа, мүнөө 35 мянган тонноо хүрөө.

Гүрэнэй электростанцинуудтай холбогдоһоной ашаар колхоз, совхозууд электрын элшэ хүсөөр гол түлэб хангагдаа.

Бүхы орон доторхидол адли, колхозуудта ажалай түлөөһэн һара бүри заатагүй үгтэдэг болоо, колхознигуудые, совхозой хүдэлмэришэдые пенсеэр хангаха хэрэг һайжаруулагдаа.

Эдэ туһаламжанууд болон бусад хэмжээнүүд, мүн партийна болон хүдөө ажахын органуудай эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэнэй ашаар республикымнай хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы һалбаринууд саашадаа үргэн хүгжэжэ, колхоз, совхозуудай экономико бэхижээ. 1965—1967 онуудта хүдөө ажахын бүхы продукциин нийтэ хэмжээн жэлдээ 230 миллион түхэригтэ хүрөө гэхэ гү, али урда тээхи гурбан жэлэйхиин дундa зэргын хэмжээнһээ 19 процентээр ехэ болоһон байна. 1962—1964 онуудта энэ ургалтань 10 процент байһан. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада абтаһан хүдөө ажахын продукциин хүн бүхэндэ хүртэсэ 14,5 процентээр дээшэлээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ороохо таряа ехээр абадаг болохын тула областной партийна организаци нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Тиигэжэ газар тараалангай культура зарим тэды дээшэлжэ, зүб севооборотууд хэрэглэгдэжэ, таряан ажалай хүдэлмэри эрхим болзортоо үнгэргэгдэнэ. Энээнэй ашаар 1961—1964 онуудта гектар бүриһөө 8,6 центнер ороохо таряан хуряагдаһан байбал, 1965—1968 онуудта 10,0 центнер боложо, шэниисэ—9,6 центнерһээ 10,9 центнертэ хүрэһэн байна. Жэл бүри абтадаг ороохо тараанай хэмжээн урдахи үедэ 421 мянган тонно байһанаа 516,2 мянган тоннодо хүрөө гэхэ гү, али 22,6 процентээр дээшэлээ.

Хэдэн олон ажахынуудта хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса сэг үргэлжэ дээшэлнэ. Жэшээнь, Байгалай совхоз эдэ гурбан жэлдэ (1965—1967 онуудта) гектар бүриһөө 15,2 центнер ороохо таряа абаа. Зүгөөр урдахи табан жэлдэ тэрэнь 10,2 центнер байгаа гэхэ гү, али ороохо таряа абалгань жэлдээ дундa зэргээр 38 процент ургаһан байна. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхоз жэшээлэн харуулагдаһан үедэ жэлдээ ороохо тараанай ургаса гектарай 10,9 центнер абажа байһанаа, мүнөө тэрэнээ 14 центнертэ хүргөө гэхэ гү, али ороохо таряа 22 процент ехээр абадаг болоо. Хяагтын аймагай «Родина» колхоз жэлдээ дундa зэргээр 11,5 центнер абажа байһанаа, 13,6 центнер хуряадаг болоходоо, ороохо таряа жэлдээ 26 процент ехээр суглуулһан байха юм.

Хартаабха ургуулха талаар мүн лэ зарим тэды амжалта түйлагдаа. Мүнөө республикымнай арад зон хартаабхаар дутахаяа болижо, бидэнэр тэрэниие бусад хизаар болон областьнуудта, спирт гаргадаг промышленностьда эльгээхэ аргатай болообди. Зүгөөр овощ, илангаяа помидор, морхооб болон үтэрсэ ургуулха талаар бирагүй байгдана.

Газар тараалангай продуктнуудые ехээр абадаг болоһоной ашаар тэрэниие гүрэндэ тушаалга дээшэлээ.

ЦК-гай майн Пленумэй һүүлээр газар һайжаруулха хэрэгтэ мелиораци үргэноор хэрэглэгдэдэг болоо. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада республика дотор уһалагдадаг 2519 гектар шэнэ газар ашаглалгада ороо, 5000 гектар ундалуулха уһалууриин системэнүүд шэнэдхэн заһабарилагдаа. 7680 гектар намаг налхи хатаагдажа, сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулхын, шэнэ газар ашаглахын түлөө 48,5 мянган гектар дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хэгдээ. 100 мянга гаран гектар хуурай бэлшээри уһалууритай болоо. 150 мянган гектар сабшалангай хүрьһэн дэгүүрээ һайжаруулагдаһан байна. Уһалууриин болон мелиоративна, культуртехническэ хүдэлмэридэ гансахан гүрэнэй зүгһөө эдэ жэлнүүдтэ 10 миллион шахуу түхэриг, колхоз, совхозуудай талаһаа 4 миллион гаран түхэриг гаргашалагдаа.

Эдэ жэлнүүдтэ уһанай ажахын эмхи зургаанууд материально-техническэ талаар нилээд һайса хангагдадаг болоо. Республика дотор уһалууриин барилганууд бүтээхэ «Бурводстрой» трест байгуулагдажа, 5 машинно-мелиоративна станци эмхидхэгдэжэ, нилээд олон трактор, экскаватор болон мелиоративна бусад техникэ абтаа.

Һалхинһаа болон уһанһаа газарай хүрьһэнэй гэмтэхэ ябадалтай тэмсэхэ хүдэлмэри республика дотор улам үргэноор ябуулагдажа захалаа.

Манай республикын хүдөө ажахын гол һалбаринь мал ажал болоно гэжэ мэдээжэ. Энэмнайшье өөрынгөө хүгжэлтөөр зарим тэды урагшаа дабшаа. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада жэл бүри абтаһан мяханай хэмжээн урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ 7,3 мянган тонноор, һүн — 36,2 мянган тонноор, нооһон—388 тонноор, үндэгэн — 14,5 миллионоор гэхэ гү, али 59 процент дээшэлээ. Адууһа мал, шубуу гүрэндэ тушаалга 11 процент, һүн — 31 процент, үндэгэн — 32 процент, нооһон — 9 процентээр ехэ болоо.

1964 онойхитой жэшэхэдэ, колхоз болон совхозуудта үнеэн бүриһөө абтаһан һүниинь 21 процент, тахяа бүриһөө абтаһан үндэгэн 21 процент, хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһон 22 процентээр ургаа.

Гэхэтэй хамта республика доторхи эбэртэ бодо малай тоо 54,2 мянган толгойгоор, тэрэ тоодо үнеэд 13,4 мянган толгойгоор, хони ямаан — 249,1 мянгаар, гахай — 32,5 мянгаар олошорһон байха юм.

Промышленна аргаар шубуу үсхэбэрилгэ амжалтатайгаар хүгжэнэ. Шэнээр байгуулагдаһан «Птицепром» трест шубуу үсхэбэрилхэ табан фабрика болон үндэгэ абаха фермэнүүдые, Кабанскын нугаһанай совхозые нэгэдхэнэ, ударидана.

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй һүүлээр манай республика дотор мяхалиг мал үсхэбэрилхэ тусхай һалбари мал ажалдамнай бии боложо байна. 14 совхозые хамтаруулһан мяханай совхозуудай тусхай трест байгуулагдаа. Захааминай, Ахын аймагуудай колхоз болон совхозууд, Түнхэнэй, Хэжэнгын, Яруунын болон Хоринай аймагуудай зарим ажахынууд, «Скототкорм» трестын зарим совхозууд мяхалиг үхэр мал үсхэбэрилдэг шэглэлтэй боложо байнхай. Зүгөөр энэмнай һаял захалжа байһан хэрэг. Хүдөө ажахын министерство болон аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд үлүүдэнгүйгөөр, һайнаар болзможолжо, энэ шухала һалбариие бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ талаар даамайгаар оролдохо уялгатай.

Байгша ондо Хэжэнгын, Хоринай, Яруунын болон Баргажанай аймагуудта ган гасуур боложо, байгаалиин уларилай зарим талаараа бирагүй байгаашье һаань, бүхыдөө республика доторнай ороохо тараанай болон хартаабхын муу бэшэ ургаса абтаа. Уридшалан абтаһан мэдээнэй ёһоор, энэ жэл 546 мянган тонно шахуу ороохо таряан абтаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 24 мянган тонно ехээр хуряагдажа, гүрэндэ жэл соо 90 мянган тонно худалдаха тогтомол түсэбэй орондо 104,6 мянган тонно таряан худалдагдаһан байна.

Хартаабхын баян ургаса абтажа, тэрэниие гүрэндэ тушааха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүн овощ бэлэдхэхэ түсэб бэелүүлэгдэһэн. Гүрэндэ һү, үндэгэ болон нооһо тушааха, худалдаха жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүн мяха бэлэдхэхэ жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхэ юм.

Байгша ондо сабшалан һайжаруулха талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Эндэ оньһожоруулагдамал 74 тракторна бригада болон отрядууд, лутоводуудай 507 звено эмхидхэгдэжэ, тэдэнэрэй хүсөөр сабшалан дээрэ 476 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдажа, 20 мянган гектар минеральна утэгжүүлгээр шанаржуулагдаһан, 16,1 мянган гектар сабшалан шэнээр утэгжүүлэгдэһэн, сабшалангай газар нилээд ехээр, һайн шанартайгаар уһалагдаһан байна. Энээнэй ашаар колхоз, совхозууд сабшалан дээрэһээн 302,3 мянган тонно убһэ хуряажа абаа гэхэ гү, али энэнь нёдондонойхиһоо 45 процентээр ехэ болоно.

Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Хоринай болон Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд убһэ ногооной нилээд баян ургаса абаа. Зарим ажахынууд нёдондонойхиһоо 50—63 процентээр ехэ убһэ хуряажа абаһан байха юм.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абалгын дээшэлхэ бүри республикымнай арад зон тэрэниие ехээр хэрэглэдэг болоно. Нёдондо хүн бүхэнэй хэрэглэһэн мяханай хэмжээн 1961 онойхиһоо 13 процент, һүн болон сагаан эдеэн — 23 процент, үндэгэн —32 процентээр ехэ болоо. Тиихэ зуураа республика дотор хилээмэн зарим тэды багаар хэрэглэгдэдэг болоһон байна. Тиигэжэ республикымнай арад зон элдэб янзын продуктнуудые хэрэглэдэг болоһоо.

Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые урмашуулха экономическа хэмжээнүүдэй ашаар, мүн тэрэниие ехээр абадаг болоһоной эсэстэ колхозуудай экономико бэхижээ. 1967 ондо тэдэнэрэй олзо доход 1964 онойхидо орходоо 49 процентээр ургажа, колхознигуудай ажалай түлөөһэн, хүнэй нэгэ үдэр хүдэлһэндэ оруулжа тоолоходо, 23 процентээр дээшэлһэн байна. Совхозуудайшье байдал зарим тэды һайжараа. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада совхозуудай сэбэр олзонь 4 дахин ехэ болоһо, гарзань 18 процентээр бага болоо. Тиигэбэшье совхозууднай бүхы дээрээ үшөөл гарзатаһан зандаа.

XXIII съездын болон КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ талаар республика доторнай амжалтануудай түйлагдаһаниинь арсашагүй. Теэд хэһэн ажалаа шүүмжэлэн шэнжэлхэ, һайн юумэеэ хилэхынгаа хажуугаар, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа обёорхо, дутагдалнуудаа элишэлжэ шадаха, тии ээл тэдэниие усадхаха хэрэгтэ өөһэдынгөө анхарал хандуулха хэрэгтэй гэжэ партимнай бидэниие һургана. Тиимэһээ республикын хүдөө ажахыда бии байгаа горитой дутагдалнуудта, хэрэглэгдээгүй байһан арга боломжонуудта энэ пленум дээрэ тогтонгүй гарахын аргагүй. Зарим продуктнуудые үйлэдбэрилхэ болон ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар партиин XXIII съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан хэмжээн түйлагдаагүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Энэнь манай республикада сэхэ хабаатай. Табан жэлэй түсэбөөр 1966—1968 онуудта бэелүүлэгдэхэ түсэб мяха абалгаар 95 процент, һүөөр—96 процент, үндэгөөр—96 процент, нооһоор —98, овощоор—98 процент дүүргэгдэһэн байна. Ороохо таряа болон хартаабха абаха талаар табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээн 103—123 процент дүүргэгдэһэн байна.

Энэ табан жэлэй туршада ажалай бүтээсэ жэл бүри 6 процент дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаа һэн. Гээд үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада тэрэнь 10 процентээр ургаһан байха юм.

Олохон аймагуудта, илангаяа Хэжэнгын, Хоринай, Яруунын болон Баргажанай аймагуудта хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса урдынхидаал адли бага байһаар.

Республика дотор бүхыдөө ороохо тараанай ургасын хэмжээе хангалтатай гэхын аргагүй.

Ургасын бага байһанай гол шалтагаануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта үрэһэндэ анхарал табигданагүй, үрэһэнэй шанар муу байһаар.

Мүн буртаг убһэ ногоотой, ургамалнуудай хоротонтой, үбшэнтэй һулаар тэмсэһэн дээрэһээ нилээд ехэ ороохо таряан, газар тараалангай бусад продукци алдагдана. 1966 онойхидо орбол, ороохото ургамалнуудай тарилые химическэ аргаар сэбэрлэхэ хүдэлмэри хоёр дахин үргэдхэгдэжэ, 1968 ондо 95,6 гектарта хүрөө. Теэд энэмнай үшөөл бага гээшэ, хүдэлмэриинь шанар хүсэд һайн гэхын аргагүй. Буртаг ногоонтой саашадаашье химическэ аргаар тэмсэхэ хүдэлмэриие али болохоор үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Олохон колхоз, совхозуудта уһалагдадаг тараалан эзэн бусаар ашаглагдажа үргэлжэлһөөр. Урдынхидаал адли нилээд ехэ тараалан уһалагдангүйгөөр үлэшэнэ, зарим хубиинь шаар, ашаг үрэ багатай ургамалнууд эзэлнэ. Байгша ондо уһалагдадаг 40 мянган гектар тараалангай 9 мянган гектар шахуунь уһалагдаагүй, тэрэ тоодо Баргажанай аймагта— 3000

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ДҮНГҮҮД БА ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

гектар, Бэшүүрэй—1300, Загарайн—1000, Сэлэнгын—900, Мухар-Шэбэрэй—600, Улаан-Үдын аймагта—500 гектар. Тиихэ зуура үһа сурһахэ 188 машинын оройдоол 65-нэй 68-ниинь хүдэлгэгдэһэн байха юм. Үһалууриин шанар муу байһаар.

Үһалагдадаг тарялан үтэгжүүлхэ хэрэгтэ анхарал бага табигдана.

Мүн хүдөө ажахын хүдэлмэриие үнжагайруулжа, нилээд ехэ ороохо тарягаа алдана гээшэбди. Хабарай тарилгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэриие эгээн богони болзорто үнгэргэхын тула хүдөө ажахын техникэ, нэн түрүүн бүхы комбайн болон тракторнуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ шухала. Тэгэд манайда техникэ мууса ашаглагдана. Шэнэ техникэ ехээр абтажа, трактор, машинануудай олошороошье һаа, тракторна хүдэлмэриин бүхы хэмжээн биратай нэмэнэгүй, 1967 ондо условно трактор бүхэнөөр хэгдэһэн хүдэлмэриие 1965 онойхитой жэшэхэдэ 23 гектараар бага болоо. Энэ байдал 1968 ондошье һайжараагүй.

Энээнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, механизаторнууд дуталдана. Тэрэлэн дээрэһээ олонхи ажахынуудта нилээд олон трактор нэгэ халаанда хүдэлгэгдэнэ.

Заһабарилгын предприятинуудай хүдэлмэриие, мүн тракторна бригадануудые техническэ талаар хангаха хэрэгые һайжаруулха, шэнэ түхэлэй тракторнуудые хэрэгтэй частьнуудаар хангаха гээшэ шухала удха шанартай.

Мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд бии гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ. Нэн түрүүн мяха абалга тон хангалтагүй байһаар. Республика дотор бүхыдөө мяха абалга нилээд дээшэлһэн байна. Тиигэбэшье колхоз, совхозуудта болон гүрэнэй бусад ажахынуудта 1965—1967 онуудта жэл бүри абтаһан мяханай хэмжээн урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ минил 2,8 мянган тонноор гэхэ гү, али 7 процентээр нэмээ.

Байгша ондо колхоз, совхозуудта мяха абалга 1965 болон 1967 онуудайхиһаа 3—4 процент доогуур байхаар хүлеэгдэнэ. Тиимэһээ түсэбөө дүүргэхын, ашаг шэмэтэ малайнгаа тоо толгой олошоруулхын тула ажахынууд айлнуудһаа мал худалдажа абаха хэрэгые шангадхаха болоно. Мяха абаха талаар 1969 ондошье бэрхэшээлтэй байдал тохёолдохоор.

Байгша оной үнгэрһэн арбан һарын туршада нёдондоной энэ үеынхиһөө түл үсөөн томо болгогдоо. зуун үнеэн бүриһөө 53 тугал, 100 хонин бүриһөө 63 хурьган, нэгэ толгой эхэ гахай бүриһөө 10 поршоонхо түлжүүлэгдээд байна. Олохон ажахынууд малаа, илангаяа хонидоо олоор гарзалуулаа.

Хүдөө ажахын министерство болон аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахынгаа дутагдалнуудые байгаалиин уларилай бирагүй байһаар, үбһэ тэжээлэй дутамаг байһаар тайлбарилжа, горитой алдуу эндүү гаргана гээшэ. Дутагдалнуудай шалтагаанние нигэжэ нэгэ талаһаань харуулхада, мал ажалда анхарал һуладана, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа амаржа, ажал хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандадаг болоно. Мал ажалда үбһэ тэжээлэй гол һуури эзэлдэг байһаниинь мэдээжэ. Тээд бүхы юумые энээндэ тохожо болохогүй. Адууһа мал харууһалгада горитой дутагдалнууд бии байһаар.

Мал ажал хүтэлбэрилхэ талаар Хүдөө ажахын министерствэдэ, КПСС-эй райкомуудта, аймгүйсэдкомуудта, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха саг ерээ. Тэдэнэр адууһа малые үхэл гарзада оруулхагүй, эхэ малые һубайруулхагүй талаар сэхэ харюусалгатай. Энэмнай мүнөө ябажа байгаа үбэлжэлгын үедэ областной партийна организациин, хүдөө ажахын органуудай, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй шиидхэхэ эгээн шухала зорилго болоно.

Байгша ондо ажахыгаа тусхай мэргэжэлтэй болгохомнай гэжэ шэтэтээд, колхоз, совхозуудта гахайн тоо зарим тэды хороохон, зарим ажахынуудта гахайнгаа фермэнүүдые үгы хэжэрхиһэн байха юм.

Зүгөөр ажахынуудые тусхай шэглэлтэй болгохо хэмжээнүүдые хараалхадаа, хонёор олон, мяхалиг мал үсхэбэрилдэг ажахынуудта ларангүйгөөр, 1971—1975 онуудай туршада гахайн тоо зарим тэды үсөөрүүлхэ гэжэ дурадхагдаһан байгаа. Иматгал хониной, үхэрэй мяха ехээр абадаг аргатай болоходоо, тэрэниие шиидхэхэ гэжэ хараалагдаһан юм. Тиихэ зуура Кабанскын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин болон Улаан-Үдын аймагуудта гахайн мяха абалга дээшэлүүлхээр хараалагдаһан байха. Зүгөөр Хүдөө ажахын министерство, хэдэн аймагуудай, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда бодомжогүйгөөр хандажа, гахайнуудаа сагһаа урид үгы хэжэ, мяханай совхозуудта үнеэдээ обой һаахаяа болижо захалһан байна. Хүдөө ажахые тусхай мэргэжэл шэглэлтэй болгохо хэрэгтэ иимэ буруу ябадал гаража байһыень КПСС-эй обкомой пленум эрид буруушаата зэргэтэй.

Гахай үсхэбэрилхэ хэрэгые эрид түргэнөөр зүб мүртэнь оруулха эрилтэ табигдана. Энээнэй тула бүхы ажахынуудта эмэ гахайнуудые һэлэн илгажа, тэдэнние ороохо оруулаад, ерэхэ жэлдэ мяха абаха түсэбөө хүсэд дүүргэхээр олон поршоонхо абаха шухала болоно. Тиихэ зуураа Оймороой, Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Хёлгын, «Авангард», Пограничнэ, «Сотниковско» болон Прибайкалиин совхозуудта гахай промышленна аргаар үсхэбэрилхэ материально-техническэ бааза байгуулха хэрэгтэнь туһалха хэрэгтэй. Мүн Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудта гахай үсхэбэрилгые һэргээн һайжаруулха тушаа хойшолуулашагүй хэмжээ абаха шухала болоо.

Мяха абалгые ехэдхэхын тула буруу, хашарагуудые шахан гаргалуулга эмхидхэхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Манай ажахынууд энэ талаар зарим тэды дүршэлтэй болонхой. Тиимэһээ Яруунын, Кабанскын болон Түнхэнэй аймагуудай ажахынуудай жэшээгээр энэ үбэлжэлгын үедэ гүрэндэ тушаагдаха мал олоор шахан таргалуулжа, гүрэндөө үхэрнүүдые 3 центнерһээ доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр тушааха шухала.

Һү абаха талааршье горитой дутагдалнууд бии. Байгша ондо олохон аймагуудай колхоз, совхозуудта нёдондонойхиһоо бага һүн һаагдана. Иимэ байдал Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хяагтын болон Зэдын аймагуудта үзэгдэнэ. Мяхалиг үүлтэрэй мал үсхэбэрилдэг болоходоо бусад ажахынуудта үнеэдэй һү шэмэ эрид дээшэлүүлхэ асуудал илангаяа шангаар табигдаха болоно. Зорилго юуб гэхэдэ, һаалиин үнеэдэй үсөөрөөшье һаа, һү шэмыень дээшэлүүлһэнэй ашаар республика дотороо һү абалгые доошонь оруулха бэшэ, харин тэрэниие ехэ болгожо, энэ табан жэлдэ, мүн ерэхэ табан жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэхэ эрилтэ табигдана. Тиихын тула үнеэдые зүбөөр элеэлүүлэн һааха, үүлтэр муутай малые һайн үүлтэрэй малаар һэлгэхэ, племенной хүдэлмэриие эрид дээшэнь үргэжэ, һаалишад, малшадые материальна талаар бүри һайнаар урмашуулха хэрэгтэй.

Республикынгаа нниитын мал ажалай эгээн шухала һалбари болохо хони үсхэбэрилгэдөө бүри ехэ анхарал хандуулха болонобди. «Бурядай АССР-тэ хони үсхэбэрилхэдэнь туһалха хэмжээнүүд тухай» гэһэн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой дашарамдуулан, бидэнэр энэ асуудалые КПСС-эй обкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, хониин ажал хүгжөөхэ хэмжээнүүдые батаалан абаһамнай мэдээжэ. Зорилго юуб гэхэдэ, Хүдөө ажахын министерство, партийна организацинууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд партиин областной комитедэй пленумэй шиидхэбэриие хэлбэрилгүйгөөр, зоримгойгоор бэелүүлхэ ушартай.

Олохон ажахынуудта мал ажалай продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ байһаар, зарим ажахынуудта энэ һалбари ашаг үрэ багатай.

Мал ажалай хүндэ хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулһанай ашаар тэрэнэй ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, ойрын жэлнүүдтэ мал ажалай бүхы зүйлэй продуктнуудые олзо оршотойгоор абадаг болохо зорилго табигдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхозуудай олзо доход нилээд дээшэлжэ, колхозшнигуудай ажал й түлөөһэн ехэ болоо. Тиигэбэшье зарим колхозуудта ниитын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ анхарал хүсэдөөр табигданагүй, хубаагдадаггүй жасада оруулха мүнгэ зоөри доошолно. Хэрбээ 1966 ондо республика дотор бүхыдөө колхозуудай мүнгэн олзо оршын минил 11,9 процентынь хубаагдадаггүй жасада оруулагдаһан байгаа һаа, тэрэнь 1967 ондо 10,9 процентдэ орошоо. Энэ үедэ колхозуудай захиргаанай-хүтэлбэриин хэрэгтэ мүнгэ зөөри утаа ехээр таргашалагдадаг болоо. Энэмнай тон буруу ябадал гээшэ. Тиин олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хубаагдадаггүй жасадаа мүнгэ зөөри багатай байһандаа шалтаад, шэнэ газар ашаглаха, үһалууриин системэнүүдые бариха, шэнэдхэн заһабарилха, газараа үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэриие бүхыдэнь гүрэнэй мүнгэ зөөрөөр хэхые оролдодог байна.

Хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абалгын сэн дээшэнь болгоходоо парти, правительствэмнай нэн түрүүн ниитынгээ үйлэдбэри үргэдхэхэдэнь колхозуудта туһалха гэһэн зорилготой байгаа бшуу.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэл дүүрэжэ байна. Үлөөһэн хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахы хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбые заабол бэелүүлхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ бүхы областной партийна организациин анхаралые мүнөө үедэ малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, үбэлэй һарануудта малай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлхэ, тарялан болон сабшалан дээрээ хэхэ хабарайнгаа хүдэлмэридэ һайнаар бэлэдхэхэ хэрэгтэ элсүүлхэ шухала.

Материальна баазыень бэхижүүлгэ, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгэ—хүдөө ажахы саашадань хүгжөөхэ гол үндэһэн

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд болон тэрэнэй гол шэглэлнүүд тухай дурадхалнууд Л. И. Брежневэй элидхэл дотор эли тодоор найруулагдаһан, КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан байна.

Ороохо таряа ехээр үйлэдбэрилхэ асуудал урда мэтэ гол зорилгонуудай нэгэн зандаа гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум онсолон тэмдэглээ һэн. Ойрын жэлнүүдтэ ороохо таряа үйлэдбэрилгын жэлэй дунда хэмжээе 190—200 миллион тоннодо хүргэхэ болоно. Тиигэхын тула орон дотор ороохо таряанай ургаса гектарай 16—17 центнертэ хүрэхэ гэхэ гү, али һүүлэй табан жэлэй туршада абтаһан ургасын дунда зэргын хэмжээнһээ 5—6 центнерээр дээшээ байха зэргэтэй. Мүн тэрэшэлэн хартаабхын, овощой, фрукт болон виноградай, бахчева болон сай гэхэ мэтэ бусад ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ ёһотой болоодоно.

Мал ажал дээрэ абажа үзэбэл, ойрын жэлнүүдэй туршада орон дотор мяха үйлэдбэрилгые жэл соо 14—15 миллион тоннодо, һү — 90—95 миллион тоннодо, үндэгэ — 45—50 миллиард хэһэгтэ, ноохо — 480—500 мянган тоннодо хүргэхэ зорилго табигдана.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые богони болзорто элбэг дэлбэгээр абадаг болохо тодорхой хэмжээнүүдые, гол хараа шэглэлнүүдые партиин ЦК-гай Пленум хараалһан байна. Нэн түрүүн хүдөө ажахыгаа бүхы талаһаань химизацилха хэмжээнүүдые эрид түргэдхэхэ, энээнэй үндэһөөр тарялан болон мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ болоно бшуу.

1969—1972 онуудай туршада минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые 47 миллион тонноһоо 95 мянган тонно хүргэхэр ехэ болгохо, мүн 1969—1970 онуудта минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг шэнэ заводууд нэмэжэ баригдаха байна.

1975 оной эсэс болотор элдэб ургамалнуудые химическэ аргаар хамгаалха хэрэгсэлнүүд болон гербицидуудые үйлэдбэрилгэ 1.5 дахин ехэ болохо ушартай.

Мүн колхоз, совхозуудай гашуубтар, муу хурьһэтэй газарые шэбээсхолхо, гипсэдхын тула иимэ хэрэгсэлнүүдые жэлдээ 30 миллионһоо бага бэшээр үйлэдбэрилхэ зорилго табигдана.

* * *

Газар уһалалга болон мелиорациие үргэнөөр хэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй хараалһан программа саашадааше хүдөө ажахын, ...тэкэ, партийна органуудай саг ...гэлжын гол анхаралда байха ёһотой гэжэ октябриин Пленум заана.

* * *

Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай заримыень, мүн бүхыдэнь комплексноор оньһожоруулха, тэндэ машинын хүсэ ехээр хэрэглэдэг болохо зорилгые түргэн шиидхэхэ асуудалда ЦК-гай Пленум дахин онсо анхарал хандуулаа.

Комплексно оньһожоруулга нэбтэрүүлхын тула машинануудай техническэ шанарые эрид һайжаруулха болоно. Мүнөө гол түлэб хэрэглэгдэжэ байһан 75 хүсэтэй газар хахалалгын тракторые ядахын 150 хүсэтэй тракторһаар һэлгэжэ, тэрэнэй ашаар бүхы тракторнуудай тоогой гурбанай нэгые хороохо шухала.

Тусхай машина, түхеэрэлгэнүүдые промышленностиин үшөөл үсөөн гаргадагһаань боложо, мал ажал дээрэхи ехэнхи хүдэлмэриин оньһожоруулагдаагүй байһаниинь элитэ.

Хүдөө ажахые транспортаар хангаха асуудал тон хурсаар табигдана. Энэ асуудалые шиидхэхын тула хүдөөдэ таарахаар, элдэб ашаа шэрэхэдэ зохид, ямаршье харгыда ябахаар тусхай машинануудые олоор гаргаха, мүн жэлдээ 300 мянган тракторай тэргэнүүдые бүтээхэ заводуудые бариха гэжэ хараалагдана. Энээнтэй хамта колхоз, совхозуудта бии байһан колёсно тракторнуудые элдэб ашаа шэрэлгэдэ зүбөөр хэрэглэхэ шухала болоно.

Хүдөө ажахын продуктнуудые болбосоруулха, тэрэниие хадагалха асуудал тон яаралтай шиидхэгдэхээр болоод байна. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые буйлуулжа гаргаха шэнэ предприятинуудые бариха түсэб жэлһээ жэлдэ дүүргэгдэнэгүй. Тиимэһээ энээндэ һомологдоһон мүнгэ зөөриие дүүрэнээр ашаглажа, продукци болбосоруулха, хадагалха тусхай шэнэ завод, фабрикануудые саг соонь барижа ашаглалгада оруулха хэмжээнүүд абтаха болоно.

Овощ, фрукт болон бусад хүдөө ажахын түүхэй эд хэрэгсэл болбосоруулха предприятинуудые байра дээрэнь бариха гэһэн колхоз, совхозуудай үүсхэлые ЦК-гай Пленум һайшаагаа.

Үйлэдбэриин, ажаһуудалай, соёл гэгээрэлэй барилга колхоз, совхозуудта жэлһээ жэлдэ үргэдэжэ байна гэжэ ЦК-гай Пленум тэмдэглээ. Хүдөөдэ капитальна барилга хэхэ түсэбые эрхэ бэшэ дүүргэдэг болохо хэмжээ абахын хажуугаар, тэндэхи барилгын болон проектнэ организацинуудые бэхижүүлхэ, барилгын нютагай элдэб хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Хүдөө нютагуудта барилгын хүдэлмэри һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые хүсэндэнь хүргэхын тула ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ совет наукын оруулһан ехэ хубитые Пленум онсо тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта хүдөө ажахыдахи научно-шэнжэлэлгын хэмжээн, тэрэнэй дэлисэ мүнөө үеын манай хүгжэлтын эрилтэдэ үшөөл харюусанагүй гэжэ мэдэрхэ баатай бологдоно. Хүдөө ажахыдахи научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэриие саашадань хүгжөөхэ, улам һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор хараалагданхай.

Республикын хүдөө ажахые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлэн, саашадань бүрин хүгжөөхэ асуудалнууд

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар хараалагдаһан энэ программын хүсэндөө хүргэгдэхэдэнь, манай ороной бүхы союзна болон автономито республиканууд хизаар болон областьнуудай экономико хүгжөөлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь лабтай.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, ороохо таряа үйлэдбэрилгые али болохоор ехэдхэхэ гээшэ урда мэтэ гол зорилго болоно. Энээнтэй дашарамдуулан, манай республикада 1975 ондо ороохо таряа үйлэдбэрилгэ 680—700 мянган тоннодо хүрэхэ гэхэ гү, али 1963—1967 онуудай туршада жэлдээ дунда зэргээр 495,5 мянган тонно үйлэдбэрилһэнһөө 37—41 процентээр ехэ ороохо тарян абтадаг болохо. Энэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхын тула 1975 ондо республика дотороо гектар бүриһөө 13—14 центнерһээ бага бэшэ ороохо таряа абадаг болохо ёһотойбди. Энэмнай һүүлэй табан жэлэй туршада абтаһанһаа гектарай дунда зэргээр 4—5 центнерээр дээшэ болоно.

1975 ондо хартаабха үйлэдбэрилгые 190—200 мянган тоннодо, овощ—45—47 мянган тоннодо хүргэхэ зэргэтэйбди.

Энэ хэмжээндэ хүрэхын тула саашадаа газар таряалангаа зүбөөр эрхилхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ болонобди. Энэ табан жэлэй дүүрэтэр табигдаһан севооборотоо гүйсэд ашаглаха, таряанай үрэһэ ургуулгые гуримшуулха, минеральна үтэгжүүлгэ, наг шэбхэ ехээр, бодомжотой зүбөөр хэрэглэдэг болохо, үһалагдадаг таряалангые һайнаар ашаглаха, машина, техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ ёһотойбди.

Тэрэшэлэн 1975 ондо мяха үйлэдбэрилгые (амидын шэгнүүрээр) 95—100 мянган тоннодо, һү —250 мянган тонно, үндэгэ — 180 миллион хэһэг, ноохо — 7 мянган тоннодо хүргэхэ зорилго табигдана. Тэрэ тоодо ниитын ажахынууд 66—68 мянган тонно мяха, 138—140 мянган тонно һү, 6,6 мянган тонно ноохо, 60 миллион хэһэг үндэгэ абадаг болохо зэргэтэй. Эндэ хэлэгдэһэн тоонууд дээрэһээ харахада, мяха, ноохо ехээр үйлэдбэрилдэг болохо асуудалда гол анхарал хандуулагдана. Һүүлэй табан жэлэй туршада үйлэдбэрилэгдэһэн жэлэй дунда зэргын хэмжээнһээ мяха 50 процент, ноохо 70 процент ехээр абаха ёһотой болонобди. Нэн түрүүн адууһа малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, тоо толгойень олошоруулжа, энэ зорилгоо дүүргэхэ болонобди.

Тиигэхын тула адууһа малые үбһэ тэжээлээр бардам хүрэхөөр хангаха, мал ажалай хэрэглэмжэдэ ороохо таряа ехээр таһалжа үгэдэг болохо, тэжээлэй ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ, илангаяа нуга сабшалан, бэлшээриһээ үбһэ ногоо ехээр абаха, мүн куузику ургамал элбэгээр таридаг болохо хэрэгтэй.

Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохо гээшэ мал ажал хүгжөөлгын гол шухала асуудал байһыень хараада абажа, байгша ондо энээниие КПСС-эй обкомой II, IV пленумууд дээрэ хаража үзэһэн байнабди. Эдэ пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ ёһотойбди.

Республика доторнай минеральна үтэгжүүлгэ жэлһээ жэлдэ ехээр үгтэдэг боложо байна. Хэрбээ 1964 ондо 17,2 мянган тонно үтэгжүүлгэ абаһан һаа, байгша ондо 35 мянган тонно шахуу тиимэ үтэгжүүлгэ абаабди. Дүй дүршэл дээрэһээ харахада, ганданги уларилтай манай Байгал шадарай нютагуудта минеральна үтэгжүүлгэ нилээд ехэ ашаг үрэтэй байна. Жэшээнь, «Эрдэм» совхоздо нёдондо 52 гектар наар дээрэ гектарай 63 килограмм болохо хэмжээнэй аммиагай үһа оруулһаниинь гектарай 26,1 центнер шэнииисэ абтаа. Харин тиимэ үтэгжүүлгэ оруулаагүй паар дээрэһээ гектарай 22 центнер ургаса абтаа.

Байгша ондо Улаан-Үдын аймагай «Авангард» колхоздо гектарай 60 килограмм бодостой аммиагай селитрэ, 20 килограмм суперфосфат 150 гектар дээрэ оруулһаниинь, таряанай ургаса га бүриһөө 5—5,5 центнерээр дээшэлһэн байна.

Баргажанай, Бэшүүрэй, Зэдын, Загарайн, Прибайкалиин, Сэлэнгын болон бусад аймагуудта зональна агрохимическэ лабораториин дурадхаһан нормын ёһоор таряанай газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад байхада, ургасань гектарай 2,3 центнерһээ 5,5 центнер хүрэтэр дээшэлһэн байха юм.

Хүдөө ажахые химизацилха холын хараатай түсэб эрдэмтэдтэй хамта зохёожо, КПСС-эй обкомой бюродо, республикын Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табихыень Хүдөө ажахын министерствэдэ, зональна агрохимическэ лабораторидо, Госпландa даалгаха шухала.

Колхоз, совхоз бүхэниие үтэгжүүлгэ тарааха сеялкэ, тусхай түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд дүүрэн хангаха хэмжээ абаха шухала. Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургамал, малые элдэб үбшэн, хоротон хорхой шумуулһаа хамгаалха химическэ зүйлнүүдые хадагалха складуудые бариха хүдэлмэриие түргэдхэхэ хэрэгтэй. ЦК-гай майн Пленумэй мелиорациин программые дүүргэхын тула шанга тэмсэл эмхидхэхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум дээрэ онсо тэмдэглэгдээ.

1975 он болотор республика дотор хэгдэхэ мелиоративна хүдэлмэриин программа КПСС-эй обкомой IV пленум дээрэ тодорхойлогдоһон байна. Зорилго юуб гэхэдэ, тус пленумэй шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула хүдэлмэри ябуулха болоно. Тиихэдээ уһанай ажахынуудай барилгын үйлэдбэриин баазануудые бэхижүүлхэ, мүн «Росгипроводхоз» экспедициие үргэдхэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулха байна. Хэжэнгын, Загарайн, Сэлэнгын, Хяагтын болон Яруунын аймагуудта лугомелиоративна станцинуудые дары түргэн эмхидхэхэ гээшэ мүнөө түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ асуудал болоно. Тэдэниие лугомелиоративна техникээр хангаха, инженерно-техническэ болон бусад хүдэлмэришэдөөр бүридүүлхэ ёһотойбди. Энэ асуудал шиидхэхэ хэрэгтэ Мелиораци болон Уһанай ажахын министерство ехэ оролдолго гаргаха ёһотой.

Урда жэлнүүдэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, тодорхой һайн түсэбгүй, али нэгэ газарта мелиоративна хүдэлмэри хэхэдэ ямар ашагтай байһаниие хүсэд мэдээгүй, проектно-сметнэ документациин хаһа сагтаа бэлдэгдэдэггүй дээрэһээ энэ хүдэлмэри ехээр гэдэргэ татагдадаг байгаа.

Республикын газар, уһые ашаглаха технико-экономическа заабари зохёохыень Мелиораци болон Уһанай ажахын министерствэдэ даалгаха шухала. Саашадаа 10—15 жэл соо хэгдэхэ мелиорациин холын хараатай түсэб аймагууд болон проектнэ организацинуудтай, мүн эрдэмтэд, мэргэжэлтэдтэй хамтаржа зохёохынь Госпландa, Мелиораци болон Уһанай ажахын министерствэдэ, республикын Хүдөө ажахын министерствэдэ даалгаха. Тэрэ түсэб дотор республикын аймагуудта мелиорациин хүдэлмэри ямар ээлжээтэйгээр хэгдэхэб, тэрэшэлэн Зэдын аймагай газар, Баргажанай аймагай Хүнтэйн талые уһатай болгохо, уһалха, Түнхэнэй аймагай Хоймороой намаг хатааха гэхэ мэтэ томо томо асуудалнуудаар шиидхэхы хэмжээ хараалха хэрэгтэй.

Республика доторнай 180 мянган гектар тарялан һалхинда үлеэгдэжэ муудадаг байна. Энэмнай колхоз, совхозуудай бүхы газарай табанай нэгэ хубинь болоно бшуу. Сабшалан, бэлшээриншье газар тиигэжэ муудана. Тиимэһээ газарай хурьһэнэй гэмтэлгые усадхаха хүдэлмэри үргэнөөр хэхэ болонобди. Мүнөө үень модо тариха хүдэлмэри үшөөл муугаар, удаанаар ябуулагдана гэжэ республикын Ой модоной министерствын анхарал хандуулхаар байна. Илангаяа таридаг модо, саглуул, бургааһанайнь шанараар муу дээрэһээ тэрэнь ёһоор урганагүй.

Газараа эзэн ёһоор, гамтай наринаар ашаглаха тухай КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ заагдаһан байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республикада промышленна болон бусад организацинуудай зүгһөө колхоз, совхозуудай газарые өөһэдөө мэдээд абажа, элдэб объектнүүдтэ хэрэгтэһэн ушар элирүүлэгдээ һэн.

Тэрээнтэй хамта газараа эзэн ёһоор, зүбөөр хэрэглэхэ талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынь харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала болоно.

Хүдөө ажахын һалбаринуудай заримыень, мүн бүхыдэнь комплексно аргаар оньһожоруулха тушаа урдамнай зайлашагүй ехэ зорилгонууд табигдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхоз, совхозуудта таряа сэбэрлэхэ, хатааха тусхай 63 оньһожоруулагдамал пунктнууд баригданхай. Тиигэжэ мүнөө таряанай ургаса хуряаха, ороохо зөөхэ, тэрэниие сэбэрлэжэ гаргаха бүхы хүдэлмэри ехэнхидээ оньһон машинын хүсөөр хэгдэдэг болоо. Саашадаа 1969—1970 онуудай туршада ороохо таряа хуряалгын бүхы хүдэлмэриие комплексно аргаар оньһожоруулжа дүүргэхэ ёһотойбди. Тиигэхын тула колхоз, совхоз бүхэндэ гараа сэбэрлэхэ, хатааха оньһожоруулагдаһан гуримуудые, мүн ороохо хадагалха һайн амбаар, складуудые хэрэгтэй соонь барижа дүүргэхэ болонобди.

Илангаяа манай фермэ, гүүрэгэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри шадаал һаа түргэн оньһожоруулха шухала. Энэмнай мүнөө үень ехэхэн гээгдэлдэ ороод байна.

Энээнэй түлөө «Бурятцелинстрой» трест, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдһөө пленум шангаар асууха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр мал ажалдахи барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэнэгүй. Хүдөө ажахын министерство болон зарим аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдшье энэ талаар ёһотой эдэбхи гарганагүй, бодотоор оролдоногүй гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Хүдөө ажахыһаа абтадаг эдеэ хоолой зүйлнүүдые, элдэб түүхэй эд болбосоруулха талаар баһал ехэ зорилго урдамнай байна. Гранулированна холимол тэжээл буйлуулжа гаргаха цех Улаан-Үдын комбикормын заводто бэригдажа ашаглагдаха аад, мүнөө хүрэтэр хүсэндөө хүргэгдөөгүй. Наушкын мяханай комбинат үргэдхэгдэхэ, шэнээр һэльбэн заһагдаха аад, баһал юуншье хэгдэнэгүй. Холимол тэжээл гаргаха аймагуудай хооронын заводуудые бариха тухай республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолшье бэелүүлэгдэнэгүй. Мухар-Шэбэрэй ажахынуудта ойрын жэлнүүдтэ галуунай мяха ехээр үйлэдбэрилдэг болохо байһые хараада абажа, Улаан-Үдын мяханай комбинатайхид галуу үүсэлхэ, мяхыень болбосоруулха тусхай цех тэндэнь, байра дээрэнь бариха асуудалые шиидхэхэ зэргэтэй. Хяагта, Гусиноозёрск городуудта, мүн бусад хүн зоноор олон тосхонуудта һүнэй заводуудые түргэнөөр бариха саг ерээ.

Хүдөө нютагуудта барилгын хүдэлмэри һайжаруулха гээшэ хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай. Гэбэшье энэ талаар хүдөөдэ барилга тон муугаар хэгдэнэ. Илангаяа «Бурятцелинстрой» трест үшөөл хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Шэнээр эмхидхэгдэһэн «Межколхозстрой» нэгэдэлшье үшөөл хүсэд бэхижүүлэгдээгүй байһаар. «Бурятцелинстрой» трест шэнэ барилгачуудые ашаглаха түсэбөө дүү... хэгдэһэн барилгань ехэнхи... раар муу, ехэхэн дутагдалтай... Хоридо, Хурамхаанда, мүн ... станцида баригдажа байһан ... риин баазануудые түргэн хү... хүргэхэ болото хэмжээн абт...

«Бурятцелинстрой» трест... мүнөө хүдөө ажахыда хабаагүй ... ганууудые барижа байхые зүб ... аргагүй. Тэдэнэр колхоз, сов... та жэлдээ 10,7 миллион т... барилга хэхэ түсэбтэй аад, ... 4 миллион түхэригэй хүдэлмэр... Колхоз, совхозуудтахи барилг... дэлмэриин түсэбые заабол дү... болохо гэжэ трестын хүтэл... шэдтэ эрилтэ табиха саг ерэ... шэлэн «Бурятмежколхозстрой» ... дэлэй хүдэлмэриие һайжаруу... жээ абаха ёһотойбди.

Республикын Министрнүү... вет, Хүдөө ажахын минист... Госплан хүдөөдэхи барилгые ... хүтэлбэрилхэ зэргэтэй. Юуб ... барилгын шанар муутайгаар, ... наар хэгдэжэ, бэлэн болгогдохо... ганууудые бүхы хэрэгтэй юумэ... сагтань хангадаггүй ябадалта... шоод байна бшуу. Барилгада һ... доһон мүнгэ зөөриие тараагүй, ... сэбтэ барилгын проектно-сметы... кументациие һайн шанартайгаа... биха гэхэ мэтэ асуудалнуудта ... ралаа ёһоор табинагүй.

Хүдөө ажахын экономико тухай хэдэ... асуудалнууд

Ерэхэ табан жэлдэ (1971—1975 онууд) гүрэндэ таряа худалдаха тогтомол түсэбые хуушан хэбээрнь, байгша табан жэлдэ хараалагдаһан хэмжээгээрнь үлөөхэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум тоолоһон байна. 1971—1975 онуудта гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэб-даабари зохёожо, союзна республикануудта 1969 оной мартын 1 болотор хүргэхэ гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ Пленум даалгаа.

Тиигэжэ колхоз, совхозууднай 1970 оной эхинһээ хойшо гүрэндэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха тогтомол, баталагдаһан түсэбтэй болохо юм. 1971—1975 онуудай түсэб табихадаа түсэблэлгын, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозууд түбхын түрүүн продукци ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжо, нөөсэнүүдые дүүрэн ашаглахаар хараада абалсаха, мүн ажахынуудые мэргэжүүлхэ, ашаг ехэтэй болгохо тухай бодомжолхо зэргэтэй. «Тусхай мэргэжэлтэй болгохо гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ тон зүб зам болоно. Энээниие бүрил элдэбхитэйгээр бэелүүлхэ ёһотойбди» гэжэ Л. И. Брежнев хэлэһэн байна. Гэхэтэй хамта энээндэ ямаршье тогтомол гурим байха ёһогүй, Нютагуудай эрхэ байдалые, орон дотор суглуулагдаһан түрүү дүй дүршэлые хараада абалсаха гэжэ Пленум заана.

Гүрэнэй тогтомол түсэбһөө гадуур ороохо таряа болон бусад продуктнууд түсэбһөө гадуур ехээр худалдажа абтаха байна. Шэниисэ болон ороохото бусад ургамалнуудые түсэбһөө гадуур худалдаһанай түлөө гол түлөөһэн дээрэнь 50 процент нэмэжэ түлэдэг болоходо нилээд ехэ ашагтай байһаниие хараада абан, саашадаа хүдөө ажахын ондоошье продуктнуудые түсэбһөө гадуур худалдаһанайнь түлөө ажахынуудта нэмэжэ түлэдэг болохо тухай асуудалые хаража үзэхэ гэжэ Пленум даалгаа.

Түсэбһөө гадуур продукци ехээр худалдажа, гол сэн дээрэнь нэмэжэ оруулһан мүнгэн олзынтоо зарим хубиие совхозуудай өөһэдынгөө хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдтэ урмашуулгын түлөөһэн болгожо үгэхэлэнь, таарамжатай гэжэ тоологдоо.

Продуктнуудые худалдан абалгын мүнөөнэй сэнгые гол түлэб ойрын үе соо хуушааарнь үлөөхэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум мэдэрээ. Тиихэгээ хамта овощ, хлопок, шубуунай мяха худалдан абалгын сэнгые гуримшуулха гэжэ тоолоно. Эрхим шанартай эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаһанайнь түлөө колхоз, совхозуудые бүри һайнаар урмашуулдаг болохо ёһотой. Зарим продуктнуудай сэнгые зоно зононуудаарнь тааруулан, бүри һайнаар тогтоохо болоно.

Трактор, минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад материально-техническэ хэрэгсэлнүүдые холоһоо худалдан абажа асархадаа ажахынуудта хэгдэдэг гаргашые баһал урмашуулхаар болоо гэжэ КПСС-эй Пленум тоолоно.

Колхозуудые совхоз болгожо эмхидхэхэдэ үлүү ашаг үрэгүй байһанда КПСС-эй ЦК-гай Пленум үнөө дахин анхарал хандуулаан байна. Шэнэ совхозуудые дан олоор эмхидхэһэнһээ боложо, гүрэнэй мүнгэ зөөри ехээр тараагдашана. Үнэнөөр элэ мүнгэ зөөринь совхозуудай сашанги хүгжэлтэдэ зорюулагдаха байгаа бшуу. Энээнһээ боложо, хуушан, мүн шэнэ совхозуудай материальна баазань ёһоор бэхижүүлэгдэнэгүй. Зорилго юуб гэхэдэ, совхозуудай хүдэлмэриие улам һайжаруулха, бүтээсэ ехэтэй, ашаг олзо ехээр оруулдаг ажахынууд болгохо шухала. Ондоогоор хэлэбэл, хүдөөдэхи социалис ажахын нэгэ формые нүгөөдөөрнь һэлгэхэ бэшэ, харин колхозойшье, совхозойшье ниитын ажахые эли болохоор бэхижүүлэн хүгжөөхэ ёһотойбди.

Колхоз, совхозуудые үйлэдбэрчин, техническэ талаар хангаха хүдэлмэрээ һайжаруулха ёһотой гэжэ «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй урда КПСС-эй ЦК-гай Пленум эрилтэ табиһан байна.

Трактор, машинануудые, ... пасной часть, барилгын ... рэгсэлнүүдые өөһэдынгөө ... таар, централизованно гуримаа... хынуудта байра дээрэнь асарж... дэг байха гэжэ «Сельхозтехн... даалгагдаа. Мүн тэдэнэр оньһо... хеэрэлгэнүүдые суглуулжа, ... жа, толхожо үтэхэ ёһотой.

Эдэ ехэшье, орёо бэрхэтэй ... рилгонууд бүхы совет арадай ... хүсөөр, оролдолго хэшээлээр ... лүүлэгдэхэ байна. Хүдөө ажах... нэ хүсэтэйгөөр хүгжөөн ... тэмсэлдэ ажалшадые эмхидх... сүүлхэ хэрэгтэ партийна орган... нууд, нэн түрүүн хүдөөгэй ... муүд, партийна эхин организаци... колхоз, совхозуудта хүдэлжэ ... коммунистнууд лэ гол үүргэ ... болоно. Таряалангай ургаса ... лүүлхэ, адууһа малһаа ашаг ... ехээр абаха, хүдөөдэ научно-техн... скэ дэбжэлтые хурдадхаха, ... бүтээсые эрид дээшэлүүлхын ... хүдөөгэй партийна организаци... бүхы ажал хүдэлмэрээ зорюула... гэтэй.

Кадрнуудые зүбөөр шэлэн ... хүдэлхэ газартань тааруулан ... һайнаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ... на организацинуудай гол ... мүн. Хүдөө ажахыда хүдэлхэ ... нуудые дээдэ һургуулинуудаар, ... никумууд болон профессиональн... ническэ эрдэмэй һургуулинууда... сэд хүрэхөөр бэлэдхэдэг болохо ... далда саг үргэлжэ анхаралаа ... байха. Кадрнуудые бэлдэхэ, ... нэй эрдэм мэргэжэлые дээшэл... тухай холын хараата, тодорхой ... тэй байбал таарамжатай гэжэ ... лоно.

Түрүү хүдэлмэришэдые, колх... гуудые, тэдээн сооһоо эхэнэрүүд... партийна, гүрэнэй, ажахын орга... дай хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ... дэбжүүлхэ хэрэгтэй. Тэрэшэлэн ... нэрнүүдэй дундаһаа мэргэжэл... олоор бэлдэхэ, хүдөөдэ эхэнэр... дэй һайнаар хүдэлхэ, ажаһуу... рамжатай зохид эрхэ байдал бии... гохо, тэдэндэ анхаралаа һайса ... дуулдаг болохо ёһотой. Хүнүүд... һан ажалдаа харюусалгатай ... ха, партийна, гүрэнэй журам ... жүүлхэ талаар шанга эрилтэ ...

Залуушуулай дунда хүд... һайнаар ябуулха гээшэ хүдөө... партийно-политическэ хүдэлм... гол шухала асуудалнуудай нэгэ... лоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пле... онсо тэмдэглээ. Эрдэм наукын ... шудалһан, бурьялма халуун эрм... ригтой, олон юумэ мэдэхэ ду... шэнэ түрүү юумэндэ шуналтай ... залуушуул—хүдөө нютагуудай ... ерээдүйн эзэд болоно бшуу. За... шуулай дунда хүдэлмэри ябуу... тэдэниие хүмүүжүүлэн һургаха ... тэ сагшье, хүсэ шадалшье гам... болохогүй.

Олониитын дунда политическ... дэлмэри үргэн далайсатайгаар ... ха гэжэ партийна организацин... КПСС-эй ЦК-гай Пленум уяал... Политическэ хүдэлмэри хүн ... этэбхи хэшээлые бадаруулмаар, ... һайхан хэрэгтэ зоригжуулхаар ... ха хэрэгтэй. Социалис мүрысө... удха шанарые улам дээшэнь ... тэрээндэ саг үргэлжэ анхарала... дуулха, мүрысөө шэнээр, һони... тойгоор эмхидхэхэ, үйлэдбэриин... рүшүүлые үргэнөөр харуулжа... ха шухала. Энэ талаар профс... организацинууд, манай хэблэл, ... дио, телевидени ехэхэн үүргэ ... ха зэргэтэй.

Олониитын дунда хүдэлхэ ... нэн түрүүн ажалшадта анхарал ... дуулха, тэдэнэй ажаһуудалые ... сон түхэлтэй болгохо, хүдөөгэй ... ажабайдалай соёл культурые ... лүүлхэ гэһэн удхатай бшуу. Хү... ажалшадай һанал бодолой, ажа... лайнь бүхы эрилтэнүүдые дүүр... хангаха, тэрэниие али болохоор ... жөөхэ гээшэ партийна организаци... дай, гүрэнэй органуудай, профс... дай, комсомолой, совет бүхы ол... тын үндэр уялга болоно.

ҺУРАЛСАЛАЙ АША ЕХЭ

…унист Галсан Лубсанович …ман уулзажа хөөрэлдөбэ… …рэ найман жэлэй туршада …ажал дээрэ хүдэлнэ. Эхэ …е харууһалжа байгаад, эм… …аа жэл бүхэндэ шалгар… …э коммунистые ямагашье …ршэл хүндэ заалгахаар бэ… …э бодохо юмни, «бидэнэй… …эдтэ заалгаха, һураха …үшөөл олон байха даа» гэ… …э хөөрэбэ.

…алсан Лубсанович, зүб лэ …э,—гээд үгыень дэмжэхэ …бии байгаа.

…өөнэй 9 час арайшье бо… …байба. Петропавловка тос… …ээгдэһэн хонишодой һура… …аймагай ажахынуудһаа …шахуу хүн суглараншоо. …эндэхи ПТУ-гай томохон …байшанда үглөө бүри хэ… …ошоно. Хонишодой дунда …коммунист бии. Галсан …ович олон нүхэдтэеэ суг… …рынгоо мэргэжэлые дээшэ… …, баһал ажалай һайн га… …алгажа абахаа, арбан хо… …ерэһэн байба.

…өөр хонишодто туһалалса… …оохоор түрүү онол аргануул …удалагдана. Зэдын гүрэнэй …нциин ахалагша зоотехник …М. Д. Брянская түрүүшын …шүүдтэ хурьгадые алдал …улхэ, ямараар харууһалха …хөөрэжэ үгэбэ. Үбэлэй са… …адые түлжүүлхэдэ юугээрээ …бэ гэһэн асуудалда нүхэр …ая удаахан тогтобо. …Үбэлэй хурьгадые һайн бэ… …тэйгээр абажа шадабал, ха… …ниһаа холо булюу байдаг,— …алагша зоотехнигэй хэлэхэ… …ахалагша хонишон нүхэр …һанаандаа бодомжотой: …нь, январьда түрэһэн хурь… …ба-зургаан һара түлжүүлэг… …зунай ногоон дээрэ гаранхэ. …унай бэлшээри! Намар орой …э эндэ ябахадаа үбэлэй …хэды томо боложо, түрүү… …э үбэлжэлгые үгтахаб. Хэн…дэшье гайхалтүй. Хонишон Рабдаев партиин гэшүүнэй нэрэ хүндые, харюусалгаяа дүүргэжэ байхадаа нүхэдтөө жэшээ харуулхые оролдодог. Олон жэл удаа дараалан зуун эхэ хонин бүриһөө зуугаад хурьгадые, зарим үедэ тэрэнһээ олониие түлжүүлжэ байхадаа, ондоошье отарануудаар ябажа, дүй дүршэлөө заажа үгэдэг байха. «Коммунист Рабдаевай хүтэлдэг бригадаһаа жэшээ абагты» гээдшье Борьёогой совхоздо хүнүүд хэлсэдэг болоһон бэлэй.

Хонишодой һургуулида ерээд һууһан «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Лосол Дамдинович Иванов энэ жэлдэ зууһаа 91 хурьга абаһан, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшатһан байна. Энэ хонишоной хүтэлдэг бригадын үшөө һайн талань гэхэдэ, түлжүүлһэн хурьгадынь эхэнүүдһээ илгарлахадаа тус тусгаа 23,2 килограмм шэгнүүртэй байгаа. Һуралсалда хабаадаһан хонишод гансашье лекци шагнана бэшэ, харин түрүү хонишодой дүй дүршэлтэй танилсана.

— Энээнһээ урагша хонишодто һуралсал гэжэ байһан бэшэ даа. Отараһаа холо ошодоггүй зон байгаа бэшэ гүбди. Мүнөөл олоороо сугларжа, хэшээлдэ ябажа, сүлөөтэй сагтаа өөһэдөөшье ярилдажа байхада ажалдамнай туһа нэмэритэй гээшэ,—гээд түрүү хонишон мэдүүлнэ.

Хонишодой ажал харюусалгатай. Манай Буряадай элдин талада хонин һүрэгые улам олошоруулха гэһэн зорилгын табигдаад байхада, ажалынь үшөөшье харюусалгатай болохонь. Зэдын аймагта 1965 ондо хамта 262,3 мянган хонин тоологдодог һэн. Мүнөө 321,6 мянган толгой болонхой. Теэд энээнһээ хойшодоо үшөө олошоруулагдаха, тоогон утаһата нооһо гүрэндөө элбэгээр худалдадаг болохо тухай хэлсэгдэжэ байхада, хонишон бүхэниие ажалдань шадамар бэрхэ болгохо, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго аймаг дотор табигдаад байһаниинь һайшаалтай.

Мүнөө эмхидхэгдээд байһан хонишодой һургуулида хоёр һарын туршада 360—400 хонишод хабаадажа, хүн бүхэн жара гаран часай һуралсалай программа дүүргэхэ болоно. Эндэ коммунист Рабдаев, ахалагша хонишон нүхэр Иванов мэтын түрүүшүүл хабаадалсажа, ажалайнгаа түрүү дүй дүршэл, онол аргануудые нүхэдтөө хөөрэхэ, ажахынуудһаа сугларһан хонишодые отарадаа урижа, хүдэлмэритэеэ танилсуулха байна.

Аймаг дотор эмхидхэгдэһэн хонишодой һургуулиие гүрэнэй племстанциин директор нүхэр Н. Е. Маланов хүтэлбэрилнэ. Тэрэ өөрөө али олон темэнүүдээр заабари үгэхэ юм. Хонидые үсхэбэрилхэ тушаа, мүн шахан таргалуулга, племенной хүдэлмэри эмхидхэхэ аргануд тухай хэшээлнүүдые тэрэ үнгэргэнэ. Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Н. Н. Щербаков сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ, бэлшээриие зүбөөр хэрэглэхэ асуудалнуудаар хэшээл хэнэ. Мүн «Октябрьский» совхозой директор нүхэр Н. Тарабукин, «Коммунизм» колхозой главна зоотехник нүхэр Д. М. Яковлев, мүн бусалуул һонирхолтойгоор хэшээлнүүдээ үнгэргэнэ.

Хони олоор үсхэбэрилдэг Зэдын аймагта иимэ һургуули нээхэлэ аша туһатай. Энээндэ хабаадаһан хонишод мэргэжэл шадабаритай боложо, түрүү онол аргануудтай танилсажа, ажахынгаа хонин һүлбариие олзо ехэтэйгээр эрхилжэ һураха болоно бшуу.

Т. ГАРМАЕВ,
манай корр.

АРАДАЙ ЗАСАГАЙ БОДОТО БЭЕЛЭЛ

Агуу ехэ Октябриин ашаар мүндэлһэн арадай засаг!

Манай Ивалгын сомониие абаад үзэел даа. Сомоной ехэ, багагүй зуун хүн бүхэнэй зүгһөө нэгэ депутат нютагай засагта түлөөлэгдэнэ. Һаалишан Нагмит Ванчикова, инженер-механик Иннокентий Симухин, тракторист Цырен Очиров, кондитер Мария Дунаева, эрдэмтэн Степан Бекетов, профсоюзай хүдэлмэрилэгшэ Павел Котов—гээд нэрлэхэ болоо һаа, ажалай баян дүй дүршэлтэй габшагайшуул, олон янзын мэргэжэлтэд, коммунистнууд, комсомолшууд, партийнабэшэ эдэбхитэд, ород, буряадууд—бултадаа арадай шэлэжэ һунгаһан хүндэтэй, найдалтай хүнүүд!

Хүндэтэй, найдалтай! Эдэ үгэнүүд мэти һанаанһаа абташоо бэшэ, ниитэ зонойнгоо иимэ этигэл найдалда хүргэхын түлөө дээрэ дурсагдагша нүхэднай одоол уһаһан малгайгаа абангүй хүдэлөө, һунгагшадайнгаа эрилтэ гүйлтые дүүргэхын түлөө унтаха нойроо мартан, урагшаа тэгүүлэн ябаал. Хүдэлмэри хэнгүй, архи уужа, тура зоргоороо аашалжа ябаһан хүнүүдые хүн зомнай шоо үзэн харадаг. Эрхим һайнаар хүдэлжэ байһан хүбүүд, басагадтаа арад түмэмнай хүндэтэйгөөр хандалаг лэ. Юуб гэхэдэ, дүүрэн эрхэ сүлөөгөө эдлэһэн, ажалай сохисын эршэтэ жолоо барижа ябаһан эдэ хүбүүд, басагад эрдэм бэлигээр бэеэ шэмэглэн, дээдэ һургуули дүүргэжэ, алдар суугаа бүри арьбадхадаг лэ. Үдэр бүри урагшаа хэһэн алхамнай гэрэлтэ үдэрые дүтэлүүлнэ. Эбтэй эетэй, ажалша бэрхэ, үндэһэ яһанай илгаагүй бүлэ соо хамсы шуун хүдэлхэһөө һайхан юун байхаб даа!

Арадай һунгамал байһан хүндэтэ уялгала хэдыдэшье һайнаар харюулхые хүсэдэг, һунгагшадтаяа хододоо нягта холбоо барисаатай байхые эрмэлзэдэг эдэл, ажалшадай эрхим хүбүүд, басагадай эдэбхи үүсхэлээр манай сомоной Совет бүхы засаг захиргаанайнгаа, эмхидхэл-хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэри ябуулна.

Депутадуудаараа дамжуулан арад зоной халуун хабаадалгатайгаар засаг түрэеэ бэелүүлдэг сомоноймнай Соведэй хэжэ, эмхидхэжэ байһан хүдэлмэридэ хабаатай баримтанууд дээрэ тогтолтой.

Манай сомоной газар дээрэ туршалгын-жэшээтэ ажахытай Буряадай хүдөө ажахын станци байдаг юм. Республикын бүхы колхоз, совхозуудта ажалаараа жэшээ харуулха, тодорхой туһаламжа үзүүлхэ зорилготой энэ ажахыда амжаһан, туйлаһан юумэнүүдэйнь хажуугаар, хүсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дунданууднууд ушардаг.

Бүгэдэндэ жэшээ харуулхаар хүдэлхэ таладань нютагай засагай зүгһөө шадал зэргээрээ туһалха гэжэ оролдодогбди. Сельскэ, поселково Соведүүдэй уялга, эрхэнүүд тухай һаяшаг гараһан Указай үндэһөөр, харьяата үйлэдбэриин предприятинуудай хүдэлмэриие нютагай засагай эхин шатын зургаанууд һонирхохо, түсэб даабарла тэдэнэй хэр дүүргэжэ байһанайнь түлөө харюусалсаха зэргэтэй бэзэ даа.

Соведэймнай хүдөө ажахын комиссиин гэшүүдэй (тэндэ 10 депутат хүдэлдэг) үүсхэлээр туршалгын-жэшээтэ ажахын оньһон зэбсэгээ, машина, техникээ ямараар ашаглажа байһаниинь шалгагдажа, тус асуудал һүүлэй сессимнай—депутадуудай үргэн зүбшэлдэ табигдаа һэн. Ганса таряан ажал, тэжээл бэлэдхэлгэ бэшэ, мүн хүдөө ажахын бусад хүдэлмэридэ, илангаяа мал ажалай фермэнүүдтэ оньһон техникэ үргэнөөр хэрэглэхэ, малшадай ажал бүри хүнгэдхэхэ тодорхой хэмжээнүүдые абахыень станциин хүтэлбэрилэгшэдтэ сесси һанамжалан дурадхаад, тус тогтоолой хэр зэргээр дүүргэгдэһые хинажа байхыень хүдөө ажахын комиссида даалгаа. Эндэхи мал ажалай фермэнүүдые оньһожоруулга мүнөөнэй үбэлжэлгын эхинһээ эли бодо һайнаар хэгдэжэ захалаа.

Нютагай экономикын, соёл культурын, ажаһуудалай талаар сомоной Соведэй, тэрэнэй саг үргэлжын комиссинуудай, гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэхэ асуудалнууд олон, эмхидхэхэ хүдэлмэри ехэ байхань мэдээжэ. Урдахи зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула сомоной Совет өөһэдынгөө депутадууд, эдэбхитэдһээ гадна, мүн бүхы арад зондоо найдамтайгаар түшэглэдэг гээшэ. Һунгагшадтаяа халуун холбоотой, бата барисаатай байха хэрэгтэ сомоной томо табан тосхондо эмхидхэгдэһэн депутадуудай бүлэгүүд сэгнэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэнэ. Мүнөө тосхон бүридэ эхин һургуули, үхибүүдэй сэсэрлиг-ясли, эмнэлгын пункт, клуб, библиотекэнүүдэй хүдэлжэ байһанай ашань тэдэ бүлэгүүдэй оролдолгоһоо үгүнгитай.

Ниитын хэрэгые хүн бүхэнэй анхарха асуудал гэжэ тоолодог ябадал совет хүнүүдэй һайн һайхан заншал болонхой. Энэ хадаа арадай засагай үедэ шэнэ ёһоной, совет хүнэй хүмүүжэһэниие гэршэлһэн нэгэ баримта мүн. Һаяын үшөө нэгэ жэшээ дурдабал, манай сомоной хоёр тосхоной ажаһуугшадай хамтын суглаанай уряалһанай ёһоор, октябриин 25-һаа ноябриин 5 болотор ариг сэбэрэй арбан хоног соносхогдоод, бүхы һуурин тосхонуудта эмхитэйгээр үнгэрөө. Арад зоной үүсхэһэн бусад ниитын хэмжээ ябуулгануудшье сомондомнай эдэбхитэйгээр бэелүүлэгдэдэг.

Республикын сомсельсоведүүдэй байгша оной гурбадахи кварталай социалис мүрысөөндэ манай сомоной Совет түрүү һуури эзэлээ һэн. Энэ ушар бидэниие улам зоригжуулна.

Н. ЧЕРНЕНКО,
Улаан-Үдын аймагай Ивалгын сомоной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.

…ОРИЛ-

…ЁО

…ОДОР-

…ОЙЛБО

Аймагай «Знани» бүлгэмэй правлени һаяхан лекторнүүдэй нэгэ үдэрэй семинар Хори тосхондо үнгэргэбэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, лекторнүүдэй, политинформаторнуудай зорилго тухай, мүн «Знани» бүлгэмэй эхин организацинуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри, лекци уншалгые һайжаруулха тухай элидхэлнүүдые КПСС-эй райкомой секретарь В. Г. Гумпылов, аймагай «Знани» бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд Д. Д. Дагбаев, В. Н. Болдырев гэгшэд хээ.

«Лекторэй шадабари» гэжэ магнитофондо бэшэгдэһэн лекци эндэ сугларагшад анхаралтайгаар шагнабад.

Һүүлээрнь уласхоорондын байдал тухай лекци сугларагшад шагнаба.

Эдэбхитэй лекторнүүдээ урмашуулан, аймагай «Знани» бүлгэм тэдэнэй нэрэдэ газетэ, журналнуудые захяа.

Тус семинарта аймагай 70 лектор хабаадаба. **Ж. БАДМАЕВ.**

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

…онирхон шагнаха

…өө нютагай ажалшад һонир… …й лекцинүүдые шагнаха ду… …байдаг. Иимэл хадань манай …эй нэрэмжэтэ колхоздо эм… …дэһэн лекторнүүдэй бүлгэм …Ленинэй түрэһөөр 100 жэ… …йе угтуулан, колхозникуудтай …хөөрэлдөө олоор үнгэргэнэ. …аймнай найман жэлэй һур… …ын багша нүхэр Л. Ф. Перо… …а Гэгээтэ тосхондо В. И. …эй образ тухай лекци ун… …Эндэ сугларагшад тэрэнэй …эһэн хөөрэлдөөе ехэтэ һо… …бо. Мүн вождиин ажабайдал… …рюулагдаһан лекци Наринай …енидэ болоо.

…эхи лекторнүүдэй бүлгэмдэ …ын тоологдодог. Тэдэнэр бүл… …заабаритай. Һаяын үдэр… …э һургуулиин директор Л. Н. …нова, колхозой түрүүлэгшэ …р Н. Н. Щербаков гэгшэд …эз Ленинэй ойдо зорюулагда… …лекцинүүдые уншахаяа бэл… …байна. **Д. ЦЫДЕНОВ.**

Эрдэм наукын үндэһөөр

Ажал хүдэлмэриие научна аргаар эрхилхэ гурим Улаан-Үдын промышленна предприятинуудта үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Һаяхан ЛВРЗ-гэй локомотив-хабсаралгын цехэй коммунистнууд суглаан дээрээ НОТ-ой соведэй тоосоо шагнаба.

Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Л. Н. Мохусановай элидхэл хэһэнэй һүүлдэ олон коммунистнууд үгэ абажа, ажал дээрээ наукын заабаринуудые хэрэглэхэ талаар тус соведэй ехэ үүргэ бэелүүлжэ байһаниие тэмдэглэхэ зуураа, дутуу дунданууднуудыень шүүмжэлөө.

Коммунистнуудай суглаан дээрэ саашадаа түрүү онол аргануудые хэрэглэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ тухай тодорхой хөөрэлдөөн болоо.

Т. ЧАГДУРОВ.

Зурагууд дээрэ: 1. Н. П. Куртошин сэсэрлигэй дунда баригдажа байһан гурбан дабхар гэрэйнгээ хажууда.
2. Агния Петровна Куртошина Вася хүбүүгээ сэрэгэй албанда мордохуулхала байна.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

РЕПОРТАЖ

ДУРА ЭРМЭЛЗЭЛЭЭР ХАЛИҺАН ХҮН

Октябрь һарын хүйтэн түргэдөөд, ойһоо ооро буун шарьяа түргэн гол горходой дээгүүрээ хайнагтан хүрэжэ байһан үе һэн. Эгээл энэ үеэр Николай Петрович Куртошинтой уулзаа һэм. Хаалтын баригдаһан горхоной уһые ехэл ханамжатайгаар хаража, бодолгото болон, эрьедэ зогсожо байтараа, бидэнэй ерэхые обёороод, халимдар арһан бээлэйгээ абажа, холонхой шэрүүн альгатай гараа һарбайн мэндэшэлбэ. Гурбан жэл соо тэрэнэй шарай балай хубилаагүй. «Юрэдөө үнөөхил зандаа ха юм», — гэжэ би бодобоб.

— Үнинэй хүсэгдэһэн юм һэн даа,—гээд, тэнгэйжо эхилһэн наран тээшэ ониин байжа хараад, урагшаань гараараа заагаба. — Үбэл болоходо, хотоноймнай үхибүүд мүльһэн дээрэ конькигаар һолжорхо дуратай юм. Зундаа уһанда орохо газараа баһа бэдэрдэг. Зунай аяма халуунай үеэр заримдаа өөроошье хоолойсоо уһанда шунгаад гараһайб гэжэ һанахаш. Теэд, хүндэлэн харайжа гарашамаар нариихан, шагайһаа дээшэхэн Баруун Хэрээтынгээ голые үргэдхэжэ, гүнзэгыруулжэ, зунай сагта уһандань оромо, үбэл — дээгүүрнь конькигаар халтирдаг болгохо асуудал сельскэ Соведэйнгээ сесси дээрэ табяа һэм. Мүнөө жэл лэ бассейн баригдажа захалаа. Үшөөл һанаһандаа хүрэгдэнэгүй даа,—гээд Николай Петрович тархяа һэжэрбэ.

Баруун Хэрээтэ ошоод, Куртошинойхи хаанаб?—гэжэ асуубалтнай, айлай эгээл урда захын гэр зааха. Үгышье һаа, «гоё һайханаар шэмэглээтэй ордон нютагтамнай гансал юм» гэһэн хүхюутэй харюу хүнүүд үгэхэ. Эдэ бүгэдэнь хараатай зүб. Куртошиной гэртэл һайханаар угалзатуулан гоёогдоһон ондоо гэр хотон соо байхагүй. Үнгын сэсэрлиг модоор хүреэлээтэй гэрэй хоройнь үүдэ татажа ороходо, баригдажа байһан гурбан дабхар шэрдэмэл гэр анхарал татаадхина. Николай Петрович манай асуудалда дуратайгаар харюусаба.

— Нэгэдэхи дабхарта сайлалгын газар болохо юм. Хоёрдохидонь: библиотекэеэ оруулхаб, үшөө хүгжэмэймни инструментнүүд байха. Гурбадахидань—хизаар ороноо шэнжэлгын экспонадуудтай музей болохоор хараалагдана. Досоохиинь һайнаар шэмэглэн гоёохоб. Хэхэ бариха юумэеэ оложо ядахадаа, гэрээ шэмэглэжэ зободог гэжэ намайе зариман тоолодог. Теэд, совет хүн хэзээдэш гоё һайханаар ажаһуухые эрмэлзэдэг ха юм,—гэжэ хэлээд, баригдажа байһан гэрэй дотор талаһаань орожо харахыемнай гуйба.

«Музей» гэһэн үгэ дуулахадаа, һонирхолнай диилэжэ, хэдэ хэдэн асуудал табижа ороо һэмди. Урдань «Дружба» колхоздо Николай Петровичой үүсхэлээр хизаар ороноо шэнжэлхэ музей нээгдэһэн байгаа. Теэд, хоёр жэлэй туршада байһан нэрэ зүүгээд, экспонадуудынь үгы боложо эхилээ һэн. Иимэ ушарые тэрэнэй тэсэхэ аргань һалаба. Нютаг зонойнгоо түүхые гэршэлэн харуулһан зүйлнүүдтэ хайша хэрэгээр хандадаг ябадалтай яагаад эбсэжэ болохоб?!

— Хэрбээ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй хэрэглэхэ, тоохогүй юм һаа, өөрөө тусгаар гэр барижа, музей нээхэ болоо ха гэһэн тобшолол һүүлэй һүүлдэ хээ һэм.

Мүнөө олдохоёо шухаг болоһон урданай зүйлнүүдые суглуулһаарби. Залуу үетэнэй һонирхохо байһандань һэжэг түрэнэгүйб,—гээд нюдэсэ ялалзуулан, этигэл найдалаар түгэс харюусахадань, тэрэнэй халуун эрмэлзэлые дэмжэнгүй байхын аргагүй һэн.

Баруун Хэрээтэдэ зунай һайхан сагаар ябаһан хүн үйлсэнүүдэйнь ногоон долгин соо умбан, нюдэ баясуулан байхыень заабол обёорһон байха. Юһэн жэлэй урда нэгэшье айлай газаа һөөг мододой ургадаггүй байһые нютагай зон элитэ һанана. Хүдөө тосхон город хоёрой хоорондохи илгаае үгы болгохо гэһэн асуудалай гаража байхада, Николай Петрович миин һуужа шадабагүй. Мүнөө колхозой ахалагша агроном, тиихэдэ хоёрдохи бригадын бригадир байһан Федор Фадеевич Синицындэ:

— Айл бүхэн шахуу шэнэ гэртэй болоо. Юрэдөө, газаагуурнь палисаднигуудые барюулжа, һөөг мододы һуулгуулаа һаамнай яаха юм, Федор Фадеевич, — гээд хандаа һэн.

Бригадир арсаагүй. Палисадник хэхэ модо хюрөөдүүлбэ. Уляангирнуудые асаруулха асуудал колхозой правлениин урда табиба. Хоёрдохи жэлдээ айл бүхэн палисаднигтай болонхой, һөөг мододы сонхо доро һуулганхай байгаа һэн.

— Николай Петровичой лэ үүсхэлээр нютагнай ногоон долгин соо умбана, — гэжэ зон хэлсэдэг.

Дунда зэргын бэетэй, энеэбхилһэн нюдэтэй, яаралгүйхэн гэшхэдэлтэй хүнэй үдэр бүри Дунда Хэрээтэ (колхозой түб) ошохыень хаража болохо. Энэ хадаа Николай Петрович Куртошин гээшэ. Голые хүндэлэн табиһан дугы дээрэ зогсод гэжэ бодолгото болодог, үхибүүдэй һургаагуудыень хүдэлгэһэншье байбалынь заһадаг зантай. Баруун Хэрээтэ Дунда Хэрээтэ хоёрой хоорондо модо хахад шахуу болохо. Хоёр хотониие холбоһон харгын хоёр тээгүүр Николай Петрович модо һуулгажа, хашаалжа эхилэнхэй. Ерэхэ жэл дүүргэхэ түсэбтэй. Хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, хүдэр томо нарһад, уляангирнууд тэнгэриин сээжэ руу годли мэтээр харбан һалбаршоод, хүн зоной дура буляан байхал. Үүсхэл оролдолго гаргажа, түрүүшын алхам хэһэн Николай Петрович тухай тиихэдэ һайн һайхан үгөөр дурдахал.

Николай Петрович хоёр үхибүүнэй эсэгэ юм. Ехэ хүбүүн Гошань Украинада электригээр хүдэлдэг. Васинь арбан класс дүүргээд, колхоздоо хүдэлжэ байһанаа, энэ намар армида мордоо. Агния Петровна Куртошина нютаг колхозойнгоо элдэб ажалда оролдосотой нэтэрүүгээр хүдэлдэг, яһала олон ажалта үдэр ололог юм. Үсөөхэн үгэтэй, урин налагай зантай Агния Петровнатай хөөрэлдэхэдэ, эхэнэр зоной эрхэ сүлөөтэй байдал тухай иигэжэ мэдүүлээ һэн:

— Одоол жаргалтай саг болоо гээшэ. Манай эхэ, эсэгэ хаанта засагай үедэ «зоболонгой далай» гэдэгые үзэхысэ үзөө. Бидэнэйнтээ жаргалтай байхын тула улаан шуһаяа хайрлаагүй. Урдань эхэнэр зон хүнэй тоодошье ородоггүй һааб даа. Мүнөө бидэнэр дүүрэн эрхэ сүлөөтэй болообди. Ленинэй сэсэн мэргэн заабариие бэелүүлжэ, коммунизм тогтоолсохо хэрэгтэ хүсэ шадалаа гамнахагүйб.

Теэд, иимэл ажалша бэрхэ, эрмэлзэл ехэтэй, эрхэ сүлөөгөө гүнзэгыгөөр ойлгоһон зон лэ ерээдүйн гэгээн гэрэлтэ байдалые улам дүтэлүүлэлсэнэ бшуу.

Николай Петрович Куртошин мүнөө колхозойнгоо соёлой байшангые даагшаар хүдэлнэ. Үдэшэ бүхэндэ өөрөө кино харуулдаг ажалтай. Нэгэтэшье миин һуужа шададаггүй. Сүлөөтэй сагтаа ханын газетэ гаргадаг, плакат, лозунгнуудые бэшэдэг, колхозойнгоо улаан булан, соёлой байшангые шэмэглэдэг юм.

— Гэртээ ерээд, нэгэ бага амаржа һуугыш гэхэдэ, Николай оройдоошье дууладаггүй. Хабар, зун болоходо, һуулгаһан сэсэрлигээ заагүй уһалдаг, юрэдөө, юушьеб даа хэжэл байдаг, — гэжэ һамганайнь хэлэһэн элеэр һанагдана.

Энэньшье гайхалгүй. Николай Петровичой «гар һула» һуужа шададаггүйень нютаг зон баран мэдэхэ.

Хэһэн хүдэлмэреэрээ сэдьхэлээ ханадаггүй, үнэн сэхэ, улад зоной ажаһуудалай бүри һайн болохын тула хэзээ бүхэндэ оролдожо ябадаг хадаал Николай Петрович Куртошин олон жэлэй туршада таһалгаряагүй нютагай Соведэй депутадаар һунгагдана.

«Арбаад жэлэй үнгэрхэдэ, хүн зоноймнай байдал танигдашагүй болотороо хубилха. Арбан жэл үнгэрхэдэ, зоной аша туһада өөрынтөө хубитые оруулжа үрдеэгүйб гэжэ гэмшэхэгүйн тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлдэгби. Совет хуулиин мүнхэ наран доро сүлөөтэйгөөр амилан, ажал хүдэлмэриин охин соо амжан ябахаһаа үлүү һайхан юун байхаб даа», — гэжэ Николай Петровичой тиихэдэ омогорхон хэлэһэниинь эли тодоор һанагдана.

Ц. ХАМАЕВ,
манай корр.

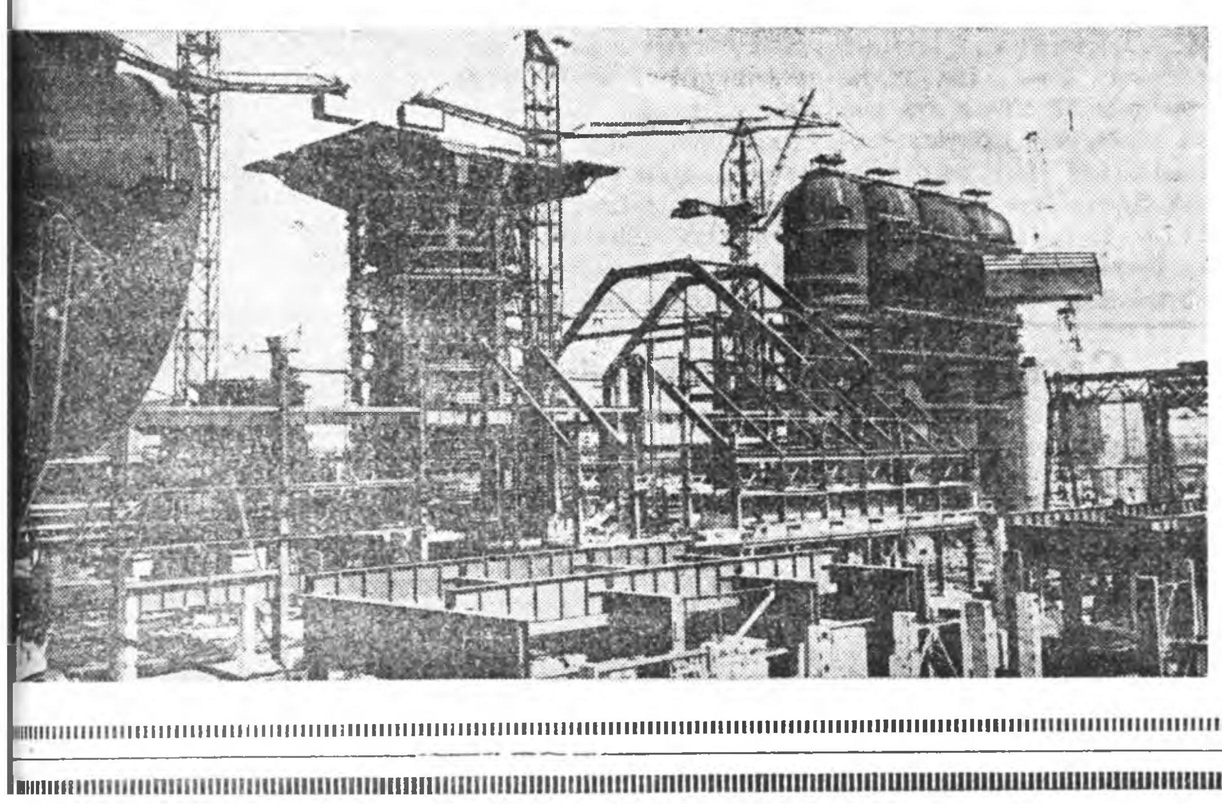

ШЭНЭ ДОМЕННО ПЕЭШЭН

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Нижне-Тагильска металлургическа комбинат Эхэ орон соогоо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Эндэ баригдажа байгаа № 6 доменно пеэшэн жэлдээ миллион хахад тонно шэрэм хайлуулан гаргаха юм.

Энэ пеэшэниие хүсэхэ нимэ ехэ түхеэрэлгэ Европын гүрэнүүдтэ үгы. Зураг дээрэ: Нижне-Тагиль хотодохи № 6 домнын барилга дээрэ.

АПН-эй фото.

ПУБЛИЦИСТИКЭ

НАЯ НАҺАТЫН ҮГҮҮЛЭЛ

Ямаршье хүн оршон тойронхи байдалаа, өөрынгөө ажабайдал, хуби заяан тухай шэбшэнгүй ябадаггүй.

Хэжэнгын аймагай Үлзытэ тосхон ошоходоо нэгэ имэ ушартай тохёолдоһон байнаб... Хубхигар сагаахан аад, уршалаатаһан нюуртай, шэнгэхэн сахюур сагаан һахалтай, сэбэр буряадаар хубсалһан үбгэжөөл — Жамбал Хазуев урдамни гараһаяа нэрэжэ һууба. Модо, шулуунаа яба ябаһаар баруун гарынь багаха тохир болонхой. Һая болотор гэхээр совхозойнгоо сабшалан уһалалсажа ябаа. Аша гушанараар олон. Бата хүбүүниинь Хабаровска партийна дээдэ һургуулида һурадаг... Энэ хүн ная наһанай үндэрые дабабашье, һургуули һудар үзөөгүйшье һаа, хэнэйшье зэргэ бодохые бодохо, — гайхалтай һонор оюун ухаатай хүн байгаа. Намтараа хөөрэхэдэнь, манай буряад арадай түүхэ ирагдахадал гээ һэн.

— Хэды мэдээжэшье һаань, аша гушанарайнгаа мартангүй һанажа ябахынь тула дабтан хэлэдэгби. Урдань хуули, засаг гээшэ ехэ онлоо байһан. Бага яһатан абаһаар армида алба хэхэ эрхэгүй, һураха эрхэгүй, гансашье сагаанай тэдхэмжэ абахагүй... байгаа. Эрхүү гү, Шэтын гимназида ямар нэгэн баянай үри бэеын һураха гэжэ ошобол, «галаб», гайхал болгинo һэн. Үшөө бидэниие «бусэ түрэлтэн» гээд нэрлэгшэ һэн даа. Тиихэдэньшье «ойлгохогүйш». Хоол нимэ байха шэнгеэр һанахаш. Юрэдөөл тама зоболонгой хуулида баригдашоод ябадаг һэмди. Ай даа, саан. мүнөө һанахада, эгээл зүүдэн шэнги юумэл даа,—гээд ахамад үндэр наһата сахюур сагаан һахалаа шобторон, бодолгото болоно.

Теэд мүнөөнэймнай хуули, хуби заяан ямар бэ?

— Тат онлоо. Совет хуули—ехэ һайн һайхан, энэрхы удхатай хуули... Энэ хуулиин ёһоор бүхы хүхи-бүүднай һургуулида һурана. Урданай тэрэ гимнази, мүнөөнэйхеэр гэхэ юм гү даа,—дунда һургуулиһаа байха дээдэ һургуули дүүргээшэд нютаг нуга бүхэндэ олошороо. Үндэр наһатай гү, али үлбэр бэетэй болоошод гүрэнһөө тэдхэмжэ абана. Бишье үнинэй пенсидэ гаранхайб... — гээд бусад олон юумэн тухай дуртан тооложо хэлээд;

— Мүнөөнэй хүнэй хуби заяан һайхан даа! Жаргалтайбди, юу хэлэхэб!—гэжэ түгэсхөө һэн.

Игэжэ ная наһата шэбшэнэ, бодоно...

Имэ ехэ эрхэ сүлөөмнай, зол жаргалнай үнэхөөрөөл үндэһэн хуули—Конституци доторнай батадхагданхай.

Энэ Хуулиие анха түрүүн арадуудай агууехэ вождь В. И. Ленин нүри 1918 ондо заяагаа һэн. Тэрэ гэһээр манай орон дотор хүниие хүнэй дарлаха ябадал үндэһөөрөө усадхагдаа, социалис общество байгуулха эрхэ нүхэсэл олгогдоо; үйлэдбэриин зэр зэбсэгүүд арад зоной гарта үгтөө, хүдэлмэригүйдэлгэ усадхагдаа; хүн бүхэнэй үялга, эрхэнүүд тодорхойлогдоо...—хамаг юумэн арад зоной зол жаргалай хэрэгтэ зорюулагдаа.

Эдлэжэ байһан эрхэнүүднай ямар үргэн бэ! «СССР-эй гражданинууд ажаллаха эрхэтэй,—гээд Үндэһэн хуули дотороо баясан уншанабди. Эршэ түгэлдэр хүгжэлтэ, эрхим һайхан ажабайдал тээшэ бидэниие абаашаһан эгээл ехэ шэдитэ хүсэн—эрхэ сүлөөтэ ажалнай! Совет хүн бүхэн станогой дэргэдэ, тарялан дээрэ хүдэлжэ гү, али замбуулинай захагүй хизаар руу шэжэм оньһото шэнэ түхеэрэлгэ эльгээжэ гү—ямарханшье ажал хэжэ, бүтээжэ ябахадаа, ганса хара хубияа хаана бэшэ, харин бүхы арадайнгаа аша туһада алба хэнэ.

Үй түмэн фабрика, заводууд, үйлэсэ гуламжаараа толорон яларһан гэр байранууд, түмэн сая толгой мал һүрэгүүд... — эдэ бүгэдэ эрхэ сүлөөтэ ажал хүдэлмэриин ашата үрэ! Энэ гайхамшаг үрые арад зон өөһэдөө амасан жаргана. Аласаймнай замай аялга татаашa-ажалша бэрхэшүүлнай засаг түрынгөө дээдын дээдэ нэрэ солодо хүртэнэ. Ажал гэшэ, Совет Конституциин ёһоор, манай орон дотор нэрэ хүндын, шэн баатаршалгын хэрэг болонхой. Хонишоншье, артистшье, академигшье — тиимэ хүндэтэ ажалтай. Жэшээнь, хонишон, Социалис Ажалай Герой Шалсама Цыремпилова, колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Жамсо Ванкеев, багша-уран зохёолшо Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев... болон бусад ажаллаха гэһэн гайхамшаг эрхээ шэн баатарлигаар эдлэнэ, хэтэ мүнхэдөө алдар суутай, нэрэ хүндэтэй болоо. Имэ нэрэ хүндэдэ хэншье һаа хүртэхэ эрхэтэй, аргатай. Имэл үргэмжэтэй һайхан лэ манай орон доторой ажал!

Эрхим баян — эрдэм бэлиг бүхэ арад зоной баялиг болонхой. Хэншье — инженер, дирижёр, доктор, академигшье боложе шадаха. Тиихэдээ дунда һургуули уялгата ёһоор, түлөөһэгүйгөөр бүгэдөөрэн дүүргэжэ гараха гээшэмнай ямар дэмбэрэлтэй эрхэ бэ...

— Би арбаад үхибүүтэйб. Гэдэмни бултааран дээдэ һургуули дүүргэжэ, ажабайдалай арюун һайхан замда гаранхай. Гурбан үхибүүдни эрдэмэй кандидадууд болонхой. Хабар сагай набша шэнгеэр Совет гүрэмнай, Совет хуулимнай һалбаржа байгаа лэ! — гэжэ Хэжэнгэ тосхондо ажаһуудаг пенсионер нүхэр Чимитдоржи Бодиевай юрөөн хэлэһэниинь ехэл удхатай.

«Бидэ — гүрэн гээшэбди!» гэжэ совет хүнүүд омогорходог. Теэдшье Совет Конституциин ёһоор совет эрхэтэн бүхэндэ гүрэн түрэеэ хүтэлбэрилэлсэхэ асари ехэ эрхэ олгогдонхой. СССР-эй Верховно Совет, РСФСР-эй Верховно Совет, БурАССР-эй Верховно Совет, аймагай Совет, сомоной Совет — эгээл доронhоо эхилээд, эгээл дээдэ шатын засаг түрын зургаануудта хүрэтэр түлөөлэгшэд — һунгамалнуудаа эльгээжэ, бүхы совет хүнүүднай гүрэн түрынгөө амин шухала асуудалнуудые шиидхэлсэнэ. Нёдондо РСФСР-эй Верховно Советдэ тепловозой машинист нүхэр Пономарев, Кабанскын «Байгал» совхозой эрхим һаалишан нүхэр Бояршина, Задын аймагай «Коммунизм» колхозой суута хонишон нүхэр Цыремпилова болон бусад хамта 5 хүмнай, Буряадай АССР-эй Верховно Советдэ 127 хүмнай, городской, аймагай, сельскэ, сомоной Советүүдтэ хэдэн мянгаад эрхимүүднай депутадаар һунгагдаа һэмнай. Энэ ямар үндэр гүнэг түлгүүри гээшэб!

—Арадайнгаа найдабариие харюулха байхабди! — гэжэ БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат, Эрхирэгэй совхозой һаалишан нүхэр Ширапцынгеева хэлээ һэн. Игэжэ бусадшье һунгамалнууд мэдүүлһэн, хэлэһэн үгэдөө хүрэһэншье, хүрэхэшье байха.

Мүн арадуудай үндэһэ яһанай илгаа гаргахгүй, аха дүү ёһоор ажаһууха, адли дүүрэн эрхэ эдлэхэ тухай, амарха тухай, эхэнэрнүүдтэ эльгэһон гайхамшаг эрхэ тухай... Конституци дотороо мүн бусадшье гайхамшаг мүрнүүдые сэдьхэлээ хүдэлгэн байжа уншанабди, омогорхонобди.

Үнэхөөрөөл даа, манай орон дотор:

Түмэн жэлэй түүхэдэ
Түби дээрэ байгаагүй
Хүнэй хүндэтэ эрхэнүүд
Хүхюун нараар манданал.
Сэсэн хабатай баярнууд,
Сэлмэг һонор жаргалнууд
Улаан торгон тугуудаар
Ошо дүлэ бадаруулнал.

Имэл хаданъ мүнөөдэр Совет Конституциингаа үлэрые нахиима ехэ найр хэжэ, наартай хүхюунээр тэмдэглэнэбди. Тиихэ зуураа, энэ гайхамшаг хуулиингаа хэтэ мүнхэдөө мандахын тула шууд урагшаа шармайн дабшажа, илаха, амжаха ёһотой. уялгатайшье байһан тухайлаа Коммунис партиингаа урда совет хүн бүхэн тангаригална.

Р. ЦЫБИКОВ.

ТЕАТРАЙ БАРИЛГА ЭХИЛБЭ

Улаан-Үдэ хотын эгээл үзэмжэтэй гоё үйлсэдэ — Хүгжэмэй училищиин оршондо, Буряад театрай мантан томо шэнэ байшан бодожо тобойхо юм гэжэ хүлеэгдэһээр үнинэй. Энэ барилгын һуури декабриин 3-да табигдаба.

Буряадай барилгын управлениин хоёрдохи СМУ-гай эрхим комплексно бригадануудай нэгэн, Николай Гаврилович Трофимов ударидагшатай барилгашад шэнэ театрай һуури табилгын бүхы хүдэлмэриие хэхэ байна. Бригадын түрүүшүүл, үнинэй барилгашад Иннокентий Радикальцев, Харитон Жербаков, Алексей Березин гэгшэд түмэр-бетоноор шудхаһан томо шулуунуудые зөөжэ, тус барилгын һуури табижа эхилбэ.

Буряад драмтеатрай барилгын проектые Москвагай «Гипротеатр» институдай архитектор Е. Н. Чечик зохёоһон юм. Театр 620 хүнэй нэгэ доро һуугаад зүжэг наада хараха һуурятай, элдэб янзын һаруул таһалгануудтай байха. Мүн театрай дэргэдэ тэрэнэй туһалбариин үүргэтэй байшангууд бодхоогдохо юм.

Театрай барилгада 1 миллион 840 мянган түхэриг гаргашалагдахаар хараалагданхай. 1971 ондо барилга түгэсхэгдэжэ, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драмтеатрай зүжэгшэд шэнэ уужам, гоё һайхан байрадаа зүжэт наадаяа табижа эхилхэ юм.

И. ЧЕРКАШИН.

Буряадай хоровой бүлгэмэй хоёрдохи конференциие угтуулан

ҺАЙХАН ДУУНУУД ЗЭДЭЛЭГ ЛЭ ОЛООР!

Буряадай хоровой бүлгэмэй хоёрдохи республиканска конференци һаядаа Улаан-Үдэ хотодо зарлагдахань. Манай хүгжэмшэдэй, дуушадай, композиторнуудай, дуу хүгжэмдэ дуратайшуулай ажабайдалда болохоёо байһан энэ ехэ үйлэ хэрэгтэй дашарамдуулан, республика дотороо дуу эрхилхэ ажалнай ямаршуу байдалтайб гэжэ нэгэ хэдыхэн һанамжануудаа хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Хэнэйшье мэдэһээр һайн дуранай шитын бүлгэм — Буряадай хоровой бүлгэмэй уг зорилго хадаа совет ба харийн эрхим һайн дуунуудые олониитын дунда тунхаглаха, совет ба харийн композиторнуудай шэнэ хүгжэмтэй танилсуулха, дуушадай хаба шадалые, бэлиг шадабариие улам бадаруулха ба тэрэниие олошоруулха гэһэн гээшэ ааб даа.

Жэшээнь, манай Буряадай хоровой бүлгэмдэ 11 мянган гэшүүд тоологдодог, тэдэмнай 367 эхин бүлгэмүүдээр таранхай. Энэ ехэ хүсэн жэл бүри нэмэжэ байдаг юм. Бүхэроссин хоровой бүлгэмэй анха эмхидхэгдэхэдэ Буряадтамнай оройдоол 10 коллектив байһан юм. Теэд мүнөө саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг 82 хоровой коллективтэй болонхойбди. Гадна Улаан-Үдын хүгжэмэй ба соёл сурталай училищинууд, Зүүн Сибириин культурын институт һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн зуугаад дирижер-хоровигууд, баянистнууд болон духовой оркестрнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые гаргаа юм. Тус һуралсалай гуламтануд хадаа эрхим ба дунда мэргэжэлтэй багшанартай. Гадна Улаан-Үдын багшанарай училищи жэл бүри багшанарые бэлдэдэг. Республика доторхи хүүгэдэй хүгжэмэй 20 һургуулиин багшанар хүдөөгэй ба городой уран һайханай бүлгэмэйхидтэ урагшатай туһалдаг юм. Манай хоровой бүлгэмэй ажал хүдэлмэриеэ республикын культурын министерство болон арадай бэлигтэнэй байшантай нягта холбоотойгоор ябуулдаг.

Ажал хүдэлмэримнай дуу гүйсэдхэдэг коллективүүдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, удхаар баян шэнэ дуунуудые, дуунда дуратайшуулые олошоруулха гэһэн зорилготой байдаг. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада республикымнай олониитэ уран һайханай элдэб харалгануудай, һайндэрнүүдэй гэршэ болоһон байха. Эрхим коллективүүднай Буряадайнгаа нэрэ түрые хэдэн олон зональна, Бүхэроссиин ба союзна харалганууд дээрэ хамгаалһан, түрүү һууринуудые эзэлһэн, элдэб шатын дипломуудта хүртэһэн юм. Жэшээнь, Тарбагатайн шэмээшэгүүдэй хоорые абажа харая. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ республикын культурын габьяата ажал ябуулагша Ф. Ф. Рыжаков. Ударидаг хоорынь Буряадай литература ба искусствын 1940, 1959 онуудай декадануудта хабаадаһан байна. Энэ хоор онсо өөрын нюур шарайтай, тусхай репертуартай. Тиимэһээнь тэрэнэй хүдэлмэриие Москва, Ленинградай бүхэсоюзна дуу шэнжэлэлгын зургаанууд оло дахин шэнжэлһэн, буулгажа абаһан байна. Эрхим дуунуудынь тэрэ шэгээрээ бүхэсоюзна гүрэнэй хоорнуудаар гүйсэдхэгдэдэг болонхой. Мүн лэ имэ габьяада Хэжэнгын арадай хоор хүргэһэн байха. Тэрэ эхин түрүүн 15 жэлэй саада тээ эмхидхэгдээ һэн. Тус коллективые Хэжэнгын хүгжэмэй һургуулиин багша Валентина Николаева хүл дээрэнь нилээд гаргалсаһан байна. Имагтал тэрэнэй хүтэлбэри доро хэжэнгынхид Буряадтамнай тон түрүүшынхиеэ 4 янзын хоолойгоор дуу гүйсэдхэдэг болоо юм. Энэ алхам хэхэдэнь залуу композитор Базар Цырендашиев эсэшэ сусашагүй туһалһан байна. Тус хоортой адли амжалта мүн ехэ-куналейнхидэй арадай хоор туйлаһан гээшэ. Эдэ хоорнуудай уран һайханай республиканска харалгануудта эдэбхитэй хабаадажа эхилхэдэнь тэдэнһээ жэшээ абагшад олон болоо һэн. Тингэжэ Новоселенгинскын багшанарай (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Дамиранов), Шара голой хасагуудай (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Максимов), Выдрино һууринай академическэ (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Мухамедшин) болон Ново-Брянскын шэмээшэгүүдэй, Санагын арадай хоорнууд бии болоо юм. Тэрэнһээ гадна дуу гүйсэдхэдэг багахан коллективүүд олошороо гээшэ. Илангаяа Яруунын аймагай Черепановтанай бүлын ансамбль, Хойто-Байгалай эхэнэрнүүдэй, Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозой бүһэтэйшүүлэй ансамбльнууд олондо мэдээжэ болонхой. Жэшээнь, Черепановтанай бүлын ансамбль 8 хүнһөө бүридэдэг, тэдэнэр хоёр хоёроороо, гурбан гурбаараа, дүрбэ дүрбөөрөө дуулалдадаг. Имэ коллективүүд үшөөл олон байха ёһотой аад, манай хоровой бүлгэмэй, Республикын арадай бэлигтэнэй байшангай, культурын министерствын хайхарамжа муутай дээрэпээ ехэ үсөөн зандаа. Тэдэнэй репертуарта тусгаар дуунууд хэрэгтэй юм. Теэд тэдэнь олошоруулагдадаггүй. Илангаяа имэ коллективүүдтэ залуушуулые олоор хабаадуулха шухала.

Республикын городуудта дуу сат үргэлжэ гүйсэдхэжэ байдаг 25 коллектив бии юм. ЛВРЗ-гэй, Гусиноозёрскын ба Улаан-Үдын шэмээшэгүүдэй хоорнууд, «Байгалай долгинууд» гэжэ дуунай ансамбль болон бусад коллективүүдэй хүдэлмэридэ һайн һайн зүйлнүүд олон байбашье, тэдэнэр мүн лэ хүдөөгэй коллективүүдтэ адли репертуараар ядалдадаг байна.

Тиимэһээ республикымнай композиторнуудай үмэнэ тусгаар зорилго табигдана гээшэ, Аха композиторнуудһаа гадна залуушуул А. Андреев, С. Манжигеев, Б. Цырендашиев, Ч. Павлов, Г. Дашипилов, Ю. Ирдынеев гэгшэд шэнэ шэнэ дуунуудые яһалал олые бэшэдэг гээшэл даа. Теэд эдэнь тараса муутай дээрэһээ дуу гүйсэдхэдэг коллективүүдэй эрилтые дүүрэн хангажа шаданагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ дуунуудай 8 согсолбори ба дуу бэшэдэг эдэбхитэдэй нэгэ суглуулбари, Базар Цырендашиевай дуунуудай ном хэблэлһээ гаранхай юм. Эдэ согсолборинууд болон дуунай номуудай хото, хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмэйхидтэ саг соогоо онюхын түлөө манай Буряадай хоровой бүлгэм үшөөл һанаһанда хүрэмөөр оролдодоггүй байна гэжэ һанагдана. Мүнөө В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэл хаа хаанагүй эхилээд байхадань, Ленинскэ темэтэй дуунууд үсөөн. Эхэ орон, комсомол, Ленин тухай дуунуудаймнай согсолбориие Буряадай номой хэблэл һаял 1969 ондо гаргахаар хараална. Энээниие ехэ удааржа байна гэжэ һанагдана. Тиихэдэ хэблэгдээ болоһоншье номууднай ехэ үсөөн байдаг. Хэһэгынь 200, 300, 500 байхадаа эрхим гэжэ тоологдодог. Иихэдээ репертуарай дуталдахань эли болоно гээшэ бэшэ гү?

Тэрэнһээ гадна дуушадаа ното уншадаг болгохо ехэ хүдэлмэри байна. Энэ хэрэг эрид һайжаруулангүй эрхим хоорнуудтай боложе шадахагүйбди. Тиимэһээ энээн тушаа хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулинуудта гол анхаралаа хандуулха болонобди. Имэ һургуули республикымнай аймаг бүхэндэ шахуу бии болонхой. Теэд тэдэнэй материально-техническэ бааза ехэ тулюур юм. Тус һургуулинуудта хүгжэм шудалха тусгаар класс байдаггүй, багшанарай һайнаар хүдэлхэ арга боломжо муу. Гэбэшье, республикынгаа хизаар бүхэнһөө хүгжэмдэ дуратай үхибүүдэй һураха республикын хүүгэдэй хоорой һургуули Улаан-Үдын Пионернүүдэй байшангай дэргэдэ эмхидхэһэн байнабди. Эндэ 50 гаран үхибүүд һурадаг. Дуу дуулажа һураһаа гадна, тэдэ хүгжэм шудалдаг, ното уншажа һурадаг, хүгжэмэй элдэб зохёолнуудтай танилсадаг. Эдэ үхибүүдэй һуралсалда манай республикын хүгжэмшэд, хоровигууд, композиторнууд тусгаар анх... хандуулха ёһотой. Юундэб... эдэмнай ерээдүйн хоорнуу... дэһэн дуушад болохо ... гээшэ бшуу. Имэ һургуу... дай хажуугаар манай ... бүлгэм элдэб курсануудые... хидхэдэг байна. Һүүлэй 4 ... туршада хоровигууд болон ... нистнуудай 3 курса үнгэр... Республикын Культурын ... стерство, профсоюзай обл... комитет хоёрой эдэбхеэр 9 ... курсые һаяхан 32 хүн дүүр... Тэдэнэрэй олонхинь соёл... лай училищида заочноор ... дуратайгаа мэдүүлээ. Энэ ... зэлээ бэелүүлхэ хэрэгтэй... училищиин хүтэлбэри һана... бихa бэзэ гэжэ найдагдана.

Хүгжэмэй һургуулида ... хүндэ зүйлнүүд бии бай... дээрэ дурсагдаһан жэшээ... хараад үзэхэдэ, һуралсал һа... ябуулха арга боломжо бии... на бшуу даа. Энэ хэрэг... илангаяа республикын гэгэ... министерство тусгаар анха... хандуулха, туһалха зэргэтэй...

Эрхим хоорнуудгай болож... лөө, минии һанахада, хоо... хоорондын һуралсал эмхид... зохисотой шэнги. Бэшүүрэй б... жэнгын хоорнууд арадай ... үндэр нэрэ зэргэтэй. Тэд... тусгаар хүтэлбэрилэгшэд ... бэрилдэг. Теэд һүүлэй үе... хоёр хоорнай ехэ урагшаа хү... гүй, нэгэл туйлаһан хэмжэ... тогтошонхой гэжэ һанахаар ... Юундэб гэхэдэ, тэдэнһээ ... гүй хоорнууд Загарайн, У... Үдын, Мухар-Шэбэрэй айма... та бии болоо бшуу.

Мүнөө үеын совет хүн... эрилтэ ехээр урганхай. Тэд... эрхимээр хангахын тула һайн... нуудһаа гадна, бэлигтэй ду... дуунай коллективүүд хэр... Эдэнэр дуунай эгээл пайх... дамжуулжа, образыень хар... удхыень ойлгуулжа шадаха... гэжэлтэй байха ёһотой. ... тухай эхилхэеэ байгша Бур... хоровой бүлгэмэй хоёрдохи ... ференци дээрэ тусгаар х... дөөн болохо бэзэ гэжэ най... на.

Мүнөө үедэ манай респуб... да, мүн бүхы Совет орон со... В. И. Ленинэй түрэһөөр 10... лэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр... хын түлөө ехэ хүдэлмэри эх... байна. Арад зоной энэ эрмэ... адли эдэбхитэйгээр манай ре... ликын дуушад, композитор... хүгжэмшэд болон бусад энэ ... гэ ойдо дуунай эрхим бэлэг... асархал байха.

Ж. БАТУ...
композитор, Буряадай хоро...
бүлгэмэй түрүүлэ...

Хүгжэм гээшэ сэдьхэлэй ... гэжэ француз агууехэ уран з... шо Ромэн Роллан ямар гү... тодоор хэлэһэн байдаг бэ! ... харбаанай, һайндэрнүүдэй ... дуу, хүгжэмэй далитан зэдэл... үнэхөөрөөшье сэдьхэл уяран ... зорнг бадаран байдаг лэ. ... дээрэ: Улаан-Үдын нарин сэ... фабрикын дуушад БурАСС... 25-дахи жэлэй ойн нэрэм... стадион дээрэ олоороо жагса... һайхан дуу хангюурдажа бай...

Л. ХАЙДУРОВАЙ фо...

КПЧ-гэй ЦК-гай чешскэ областьнуудтахи бюрогой заседани

ПРАГА. (ТАСС). Чешскэ областьнуудта партийна ажал хүтэлбэрилхэ асуудалаар КПЧ-гэй ЦК-гай бюрогой түрүүшын заседани Прагада декабриин 2-то Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Президиумэй гүйсэдкомой гэшүүн Л. Штроугала гэгшын түрүүлэлгэ доро үнгэргэгдөө гэжэ ЧТК агентство мэдээсэнэ. Энэ бюро КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ бии болгогдоһон юм. Тиимэһээ Чехословакиин Коммунис партиин зүгһөө чешскэ газар дээрэхи партийна органууд болон эмхинүүдэй политическэ түлөөлэгшэнь болоһон байна.

КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ баталан абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар абтаһан дуралхалнууд болон хэмжээ ябуулганууд бюрогой түрүүшын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Бюрогой гэшүүд һаядаа хэхэ ажалайнгаа түсэб зүбшэн хэлсэжэ һайшааһан байна. КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин Пленумэй резолюциие нэгэн дуугаар дэмжэжэ бэелүүлхэ, Чехословакиин Коммунис партиин эхин организацинуудта гоосоото һунгуулиин суглаануудые үнгэргэлгэдэ бэлдэхэ, КПЧ-гэй ЦК-гай бюрогой аппарадые байгуулха гээшэ бюрогой хэхэ ажалай эгээл гол хубинь гэжэ мэдэрэгдээ.

КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин Пленумэй дүнгүүдэй суглаанууд дээрэ ямараар зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан тухай бюрогой гэшүүд һанамжануудаа андалдаба. Пленумэй тобшолонуудые дэмжэһэн шиидхэбэринүүд олонхи суглаанууд дээрэ баталан абтана гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Суглаанууд дээрэ табигдаһан зарим асуудалнуудта таарамжагай харюу үгтөөгүй гэжэ бюрогой гэшүүд зааһан байна. Энэнь юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, Пленумэй шиидхэбэри хүсэд һайнаар тайлбарилан ойлгуулагдаагүй.

Дүй дүршэлөө һайнаар хэрэглэжэ, партийна организацинуудта саашадаа хэгдэхэ политико-эмхидхэлэй, идеологическа хүдэлмэридөө хэрэглэхэ, КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые саашадань бэелүүлхын тула сэхэ нүлөөлхэ шухала гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай бюро мэдэрһэн байна. КПЧ-гэй чешскэ обкомуудай нэгэдэхи секретарьнуудай зүблөөнүүдые һаяар үнгэргэхэ шухала гэжэ шиидэбдээ.

Окинава олоной анхаралда

ТОКИО. (ТАСС). Японой министрнүүдэй кабинет декабриин 3-да заседани үнгэргөө. Парламентын ээлжээтэ бэшэ сессие декабриин 10-да зарлаха тухай шиидхэбэри баталан абаа. Эйсаку Сато түрүүтэй Японой министрнүүдэй шэнэ кабинедэй эдэ үдэрнүүдтэ байгуулагдаһанай һүүлээр сесси зарлагдахань.

Окинава тухай асуудал парламент дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гол асуудалнуудай нэгэн болохо. Премьер-министр Сато холын хараата асуудалнуудаар үгэ хэлэхэдээ, Окинава тухай асуудалаар правительствын баримталха хараа бодолнууд тухай хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэй гэжэ хэблэл мэдээсэнэ. Хэрбээ Окинава аралай Япондо һөөргөө бусаагдаашье һаань, энэ арал дээрэ Америкын атомно-ракетнэ, авиационно, далайн-сэрэгэй баазанууд байжа үргэлжэлхэ юм гэһэн хараа бодолые правительство баримталха хүсэлтэй. Ороной оппозиционно партинууд имэ хараа бодолые буруушааха зуураа, Окинавые Япондо түргөөр, үгэ дуутүйгөөр нийлүүлхэ, энэ арал дээрэхи Америкын сэрэгэй баазануудые үгы хэхэ шухала гэжэ баадхана.

Булимтаралгын политика

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Голан гэжэ үндэр газарые (Сириин эзэмдэгдэһэн газар) хүн зоноор һууржуулха генеральна түсэбые Израилиин хүтэлбэрилэгшэд баталан абаа. Энэ түсэбэй ёһоор, 25 тосхон бии болгогдожо, Израилиин 10.000—15.000 хүн зониие ажаһуудаг болгохоор хараалагдана гэжэ Юнайтед Пресс Интерэшнл агентствын корреспондент Иерусалимһаа мэдээсэнэ.

Мүнөө 10 тосхон бии болгогдоод байна.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · ХИЛЫН ЦААНАҺАА · РАДИО

Хүдэлмэришэдые хэһээнэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Хүдэлмэришэдэй комиссинуудай дүрбэн эдэбхитэдые 1 жэлһээ 4 жэл хүрэтэр түрмэдэ һуулгаха гэһэн шиидхэбэриие Мадридай сүүд баталан абаа. Эдэ нюуса эмхинүүдтэ хабаатай байһанайнгаа түлөө, засагаархидай зүбшөөһэн суглаануудта хабаадалсаһанайнгаа түлөө дээрэ дурсагдаһан хүнүүд гэмнэгдээ.

Каллагэнэй мэдүүлгэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Орон дотор экономическа тулюур байдалай тохёолдоһон дээрэһээ ойрын жэлнүүдтэ нилээд бэрхэшээл хүлеэгдэнэ гэжэ Англиин дотоодын хэрэгүүдэй министр Каллагэн мэдүүлээ. Каллагэн Ратентлендэ (Ланкашир) үгэ хэлэхэдээ, игэжэ тэмдэглээ: «Англиин экономикые гүримшүүлхын тула хэды шэнээн сагай үнгэрхэ байһые хэншье мэдэхэ аргагүй байна». Ороной экономикые һэргээхын тула оройдоол хоёр жэл хэрэгтэй юм гэжэ энээнэй урда тээ мэдүүлһэн финансын министр Дженкинсэй найдуулгые Каллагэн буруушаагаа.

Компартиин нүлөөн дээшэлнэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Коммунис парти зүүнэй тала баримталдаг эгээл шанга, эгээл нүлөөтэй парти зангаараа үлэнэ, энэ парти Франциин этигэл найдабаринь болохоһоо гадна, демократиин, социализмын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлгэдэ туһална гэжэ, 1969 ондо партийна билетүүдые һэлгэхэ тушаа ажалай хэгдэхэ болоһонтой дашарамдуулан, Иврида партиин федерацинуудай секретарьнуудай зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн Франциин Коммунис партиин Политбюрогой гэшүүн Жорж Марше мэдүүлээ. Франциин Коммунис партиин эмхидхэлые бэхижүүлхэ, гэшүүдэйнь үзэл суртал дээшэлүүлхэ асуудалнуудта Жорж Марше тогтоо.

1968 оной туршада Франциин Коммунис партиин дэргэдэ 55 мянга шахуу шэнэ гэшүүд ороо. Һүүлэй 20 жэлэй турша соо партида имэ олооро хүнүүд ороогүй юм.

НДП зоргоороо аашална

ВОНН. (ТАСС). Тусхай засагаархидай дэмжэһэнэй үндэһөөр, Баруун Германиин шэнэ нацизмын национал-демократическа парти хүсэеэ суглуулжа үргэлжэлһөөр. «Франкфуртер Альгемайне» газетын тэмдэглэһэнэй ёһоор, энэ партида мүнөө үедэ 32 мянган хүн тоологдоно. «Нойе Рейн Цайтунг» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, шэнэ нацистнуудые Баруун Германиин һунгагшадай 10—15 процентнь дэмжэжэ болохо. Бундестагые һунгаха гэһэн һунгалтада бэлдэхэ зуураа, НДП-гэй хүтэлбэрилэгшэд политическэ нүлөөгөө улам дээшэлүүлхые хүсэнэ.

НДП-гэй правлени партиин зэргэдэ шэнэ гэшүүдые абаха зорилгоор тусхай ябуулга эхилбэ гэжэ шэнэ нацистнуудай «Дойче Нахрихтен» газетэ мэдээсэнэ. НДП-гэй фюрер Адольф Фон Тадден гэгшын орон соогуураа һаяар ойлгуулламжын хүдэлмэри хэхэ зорилгоор аяншалха болоһон ушар нацистнуудай эдэбхи үүсхэлээ дээшэлүүлхэдэнь засагаархидай дэмжэжэ байһыень гэршэлнэ.

Сагыень хойшолуулна

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Июниин 5-да сенатор Роберт Кеннедиие алаа гэжэ гэмнэгдээд арестовалагдаһан Сирхан Сирхан өөрынгөө хамгаалагша болгохоор адвокат Грант Купер гэгшые шэлээ гээд информационно агентствануд Лос-Анджелосһаа мэдээсэнэ. Купер гэгшэ сүүдэй олон тоото хэрэгүүдые харахадаа, хүниие алагшадые шадамараар хамгаалдагаараа мэдээжэ болонхой юм гэжэ мэдээсэлнүүд дотор хэлэгдэнэ.

Сирхан Сирхан гэгшын хэрэгые хаража үзэхэ сүүд декабриин 9-дэ эхилхэ ёһотой байһан юм гэбэшье, тэрээнэй хоёрдохи хамгаалагша Нэрсонс ерэхэ жэлэй январиин хоёр хүрэтэр сүүдэй заседани хойшолуулхаар гүйгаа.

Роберт Кеннедиие алагшын хэрэг хаража үзэхэ сүүд хойшолуулхые, тэрээниие зүбтүүлхэ гэжэ США-гай зарим хүнүүд оролдоно гэжэ энээн дээрэһээ эли болоно.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

ДЕКАБРИИН 5-ДА

12 часһаа «Мүнөөдэр — ССС... Конституциин үдэр» гэһэн ... жуулга. 12 час 30 минутаһаа ... дэрэй концерт. 15 часһаа 20 ... 30 минута хүрэтэр Москваһаа ... жуулга.

ДЕКАБРИИН 6-да

9 часһаа 20 час хүрэтэр Мо... һаа дамжуулга. 9 час 05 ми... һаа «Приходи, Сказка» гэһэн ... гуулиин наһа гүйсөөдүй үхиб... зорюулагдаһан дамжуулга. 9 ... 20 минутаһаа «Хоёр нүхэдэй а... гэһэн һурагшадта зорюулагд... дамжуулга. 9 час 50 ми... һаа «Время» гэһэн һүүлэй ... ной программа. 10 час 20 ми... һаа искусствын мастернуудай ... церт. 12 часһаа 14 час хүр... амаралта. 14 час 05 минут... хоккей. 17 час 30 минутаһаа ... темненные окна» гэһэн филь... час 15 минутаһаа хүгжэм... час 50 минутаһаа Совет Арми... лон флодой сэрэгшэдтэ зорю... даһан дамжуулга. 20 часһаа ... жэлэй түүхэһээ» (1936 он) ... дамжуулга Улаан-Үдын телест... һаа эхилхэ. 20 час 50 минут... хүгжэм. 21 часһаа «Арадай ... гартан» гэһэн Брестын теле... иин фильм. 21 час 15 минут... эстрадын концерт. 22 час 15 ... таһаа «Они были первыми» ... кинофильм.

Манай газетын удаадахи ... декабриин 8-да гараха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-02634. Зак. № 117...